

Багряні ріки
Жан-Крістоф Гранже

Маленьке французьке містечко Гернон охоплене жахом через серію жорстоких убивств. Жертви – бібліотекар Кайюа, санітар Філіпп Серті та лікар Шернсе – зазнали пекельних тортур. Місцева поліція не може відшукати вбивцю, тому звертається по допомогу до столичного комісара Ньемана. Водночас у містечку Сарзак відбуваються не менш дивні події: хтось грабує шкільний архів та плюндрує склеп, у якому спочиває тіло десятирічного Жюда Ітеро. Ньеман намагається зрозуміти, чи існує зв'язок між убивством бібліотекаря та злочинами в Сарзаку. Комісар заглиблюється в минуле, сповнене нечуваних подробиць і таємниць із життя жертв...

Жан-Крістоф Гранже

Багряні ріки

Для Віржині

I

1

– Ga-na-mos! Ga-na-mos![1 - Тут: Перемора! (ісп.)]

П'єр Ньеман, стискаючи в долоні рацію, оглядав згори натовп, що спускався бетонними

сходами стадіону «Парк де Пренс»[2 - Футбольний стадіон у XVI окрузі Парижа. Заснований як велодром у 1897 році, зараз є домашньою ареною футбольного клубу «Парі Сен-Жермен». Названий на честь місцевості навколо споруди, де у XVIII ст. проходило королівське полювання.]. Тисячі розпашілих облич, світлих бейсболок і яскравих шаликів, що утворювали строкатий і знетямлений людський потік. Вибух конфеті. Або ж легіон знавіснелих демонів. І ті самі, протяглі й набридливі, три ноти: «Ga-na-mos!»

Ньєман із даху дитячого садка, розміщеного навпроти стадіону, керував діями третьої і четвертої бригад республіканських сил безпеки. Захищені полікарбонатними щитами чоловіки в темно-синіх одностроях і чорних касках покvapно займали свої місця. Класичний метод: по двісті чоловік обабіч кожного виходу й захисна заслона зі спецпризначенців, щоб фанати команд-суперниць не перетнулися, не зблизились, ба навіть не помітили одне одного...

Цього вечора у зв'язку з футбольною зустріччю «Сарагоса» – «Арсенал»[3 - Іспанська «Сарагоса» зустрічалася з англійським «Арсеналом» у фіналі Кубка володарів кубків УЄФА сезону 1994/95. Гра завершилася перемогою іспанців із рахунком 2:1 завдяки голу на останніх секундах матчу.], єдиним матчем за весь рік, коли в Парижі змагалися дві нефранцузькі команди, було мобілізовано понад тисячу чотириста поліціантів і жандармів, що мали подбати про перевірку документів, особистий обшук і розмежування сорока тисяч уболівальників, які приїхали з обох країн. Головний комісар поліції П'єр Ньєман був одним із тих, хто відповідав за цю операцію. Діяльність такого гатунку не належала до його звичних обов'язків, але цей коротко підстрижений поліціант любив такі вправи. Самий лише нагляд, самі лише прямі зіткнення. Жодних протоколів та іншої процесуальної марудності. У певному розумінні він насолоджувався відсутністю формальностей. До того ж комісарові подобався військовий вигляд цієї армії на марші.

Уболівальники дісталися до нижнього ярусу – їх уже було видно між бетонними опорами стадіону, над виходами Н і G. Ньєман поглянув на годинник. За чотири хвилини юрба, вихопившись на вулицю, опиниться зовні. Тоді й виникне ризик прориву поліційного кордону, бійок і сутичок. Поліціант глибоко вдихнув. Повітря жовтневого вечора бриніло напругою.

Дві хвилини. Ньєман машинально обернувся й побачив віддалік майдан Порт-де-Сен-Клу. Цілковито знелюднілий. Лише струмені трьох фонтанів, наче символи неспокою, здіймалися в темряві. Уздовж проспекту низкою вишикувалися автобуси РСБ[4 - Compagnie republicaine de securite (CRS) – Республіканські сили безпеки, підрозділ поліції спеціального призначення, найчастіше їх застосовують для протидії масовим безладам.]. Біля них люди вимахували руками, розминаючись. Пристебнуті до пояса каски гойдалися, кийки калатали об стегна. Резервні підрозділи.

Галас наростав. Натовп потрапив у прохід між ґратами з гострого пруття. Ньєман не зміг стримати усміху. Саме цього йому й треба було. Юрмище захвилювалося. Пронизливе

гудіння дудок розтинало людський гомін. Від ревіння натовпу двигтіли найдрібніші деталі бетонних перекриттів. «Ga-na-mos! Ga-na-mos!» Ньєман натиснув на кнопку передавача і промовив до Жоакена, очільника східної роти: «Говорить Ньєман. Вони виходять. Скеруйте їх до автобусів, на бульвар Мюрата, до паркувань і входів до метро».

Зі свого спостережного посту на даху поліціант оцінив ситуацію: із цього боку ймовірність заворушень була мінімальною. Цього вечора перемогли іспанці, а отже їхні фанати були менш небезпечними. Англійці саме покидали стадіон із протилежного боку, крізь виходи А й К, просуваючись у напрямку до Булонської трибуни[5 - Трибуна, де розміщуються найзатятіші вболівальники французького клубу «Парі Сен-Жермен».], лігвища диких звірів. Ньєман збирався піти туди глянути, тільки-но переконається, що тут усе гаразд.

Зненацька над натовпом у світлі ліхтарів зблиснула кинута скляна пляшка. Комісар побачив, як здійснюється поліцейний кийок, щільні ряди подаються назад, люди падають. «Жоакене, дідько тебе дери! Притримайте своїх людей», – проревів у рацію Ньєман.

Відтак метнувся до службових сходів і прожогом злетів із дев'ятого поверху. Коли він вискочив на проспект, дві колони поліціантів з РСБ уже надбігли, готові силою вгамувати футбольних хуліганів. Ньєман кинувся навперейми озброєним людям, розмахуючи руками й описуючи ними великі кола. Здійняті догори кийки були вже за кілька метрів від його обличчя, коли праворуч від нього виринув Жоакен у шоломі на голові. Піднявши забороло, він люто скинув на комісара очима:

– Боже мій! Ньємане! Ви геть схибнулися? Ви ж у цивільному, вас зараз 1/4...

Але комісар його наче й не чув.

– Що це за хрінь, Жоакене? Стримайте своїх людей! Бо інакше за три хвилини ми матимемо тут бійню!

Гладкий червонолиций капітан тяжко дихав. Маленькі вусики, підстрижені за модою початку XX століття, тріпотіли від його уривчастого дихання. Рація затріщала: «Усім... усім підрозділам... Усім підрозділам... Булонський поворот... Вулиця Майора Гільбо... У мене... У нас проблеми!» Ньєман зиркнув на Жоакена так, наче це він один був винен у всьому цьому хаосі. Комісарові пальці щосили стиснули рацію: «Говорить Ньєман. Зараз будемо». Потім, уже спокійнішим тоном, наказав капітанові:

– Я до них. Надішліть туди якомога більше людей. І візьміть ситуацію тут під контроль.

Не чекаючи на відповідь, комісар побіг на пошуки стажиста, що правив йому за водія. Мало не стрибками він перетнув майдан, мимохідь устигши помітити, як офіціанти бару «Де Пренс» покvapно опускають металеві ролети. Повітря було просякнуте тривогою.

Нарешті комісар побачив невисокого брюнета в шкіряній куртці, що притупцював біля чорного седана. Ньєман, вдаривши рукою по капоту, скрикнув:

– Жени на Булонський поворот! Хутчіш!

Наступної миті обидва чоловіки вже сиділи в машині. Автомобіль рвонув із місця так різко, що шини ледве не задиміли. Стажист повернув ліворуч, щоб якомога швидше дістатися виходу К дорогою, звільненою для сил безпеки. Аж тут Ньєманові сяйнула думка.

– Ні, – відсапуючи, видихнув він. – Їдь довкола. Вони рухатимуться нам назустріч.

Машина різко розвернулася, розбризкуючи калюжі, залишені вже готовими до застосування водометами, і понеслася по проспекту Парк-де-Пренс вузьким коридором між сірими автобусами Мобільної гвардії[6 - Військове формування, створене в 1868 році для захисту фортифікаційних споруд, а також для підтримання внутрішнього порядку.]. Чоловіки в касках, що бігли в тому самому напрямку, розступалися, не дивлячись на них. Ньєман виставив на дах машини проблісковий маячок. Біля ліцею імені Клода Бернара стажист обігнув кільце й, повернувши ліворуч, під'їхав до стадіону з третього боку. За якусь мить вони вже проминули Отейську трибуну.

Побачивши в повітрі перші клуби сльозогінного газу, Ньєман зрозумів, що не помилився: сутичка дісталася вже майдану Європи.

Автомобіль розітнув білясту запону й змушений був різко загальмувати, щоб не наїхати на перших постраждалих, які чимдуж утікали з поля бою. Битва розгорталася вже перед президентською трибуною. Чоловіки в краватках, жінки в блискучому вбранні бігли, затинаючись, а по їхніх обличчях текли сльози. Одні шукали можливості видобутися до бічних вулиць, інші, навпаки, підіймалися назад сходами до входів на стадіон.

Ньєман вискочив із машини. На майдані вже точилася запекла й безладна бійка. У скупченні людей насилу можна було розрізнити яскраві кольори фанатів англійської команди й темні силуети бійців РСБ. Декотрі з поліціантів – наче закривавлені слимаки – повзали по асфальту, тимчасом як інші стояли віддалік і не наважувалися застосувати зброю з гумовими кулями, щоб не зачепити своїх поранених товаришів.

Комісар зняв окуляри й затулив обличчя шийною хусткою. Потім підбіг до найближчого поліціанта й вихопив у нього кийок, махнувши перед обличчям своїм триколіровим посвідченням. Чоловік спантеличено лишився стояти; прозоре забороло його каски запітніло.

П'єр Ньєман побіг до бійців. Фанати «Арсенала» билися кулаками, арматурою, шипованими бутсами, поліціанти з РСБ відбивалися, відступаючи й намагаючись прикрити щитами своїх уже повалених на землю товаришів. Сплетені до купи тіла, роз'юшені

обличчя, розтриті об асфальт щелепи. Палиці піднімалися й опускалися, вигинаючись від сили ударів.

Комісар стрибнув у вир колотнечі.

Він роздавав удари направо й наліво, гамселив кулаками й кийком. Збив із ніг якогось здорованя й заходився садити йому по ребрах, у живіт, по обличчю. Зненацька прийшов удар ногою справа, який він ледве встиг відбити. Ньєман, заревівши, випростався й ледве не зламав палицю об шию напасника. Кров кинулась йому в голову, у роті заміміло від металічного присмаку. Більше він не думав нічого, не відчував нічого. Він знав тільки одне: це справжня війна.

Раптом комісар побачив дивну сцену. Метрів за сто від нього чоловік у цивільному, геть потовчений, відбивався від двох хуліганів, які тримали його. Ньєман зауважив кров на обличчі вболівальника й те, з якою ненавистю методично завдавали йому ударів двоє інших. Наступної секунди Ньєман усе збагнув: на куртках пораненого та двох напасників були емблеми ворожих команд.

Фанатські порухи.

Цієї самої миті чоловікові вдалося вихопитися з рук своїх мучителів і він побіг, рятуючись від них, у напрямку бічної вулиці Нунжессер-е-Колі. Двоє хуліганів пустилися навздогін. Ньєман відкинув кийок, розштовхав людей і кинувся за ними.

Почалася гонитва.

Ньєман біг тихою вуличкою, дихаючи розмірено й скорочуючи відстань до двох переслідувачів, які своєю чергою наганяли жертву.

Вони повернули праворуч і невдовзі опинилися біля басейну «Молітор», повністю обнесеного муром. Ось тут мерзотникам і вдалося спіймати нещасного. Коли в полі зору Ньємана опинився майдан Порт-Молітор, під яким ішла паризька кільцева дорога, бульвар Периферік, поліціант не повірив своїм очам: один із напасників вихопив довгий ніж.

У зелено-синьому світлі вуличних ліхтарів Ньєман побачив, як лезо кілька разів угородилося в чоловіка, який упав навколішки, здригаючись від кожного удару. Напасники підняли тіло й перекинули через поручні вниз.

— Ні! — закричав поліціант, вихоплюючи револьвер.

Спершись на якусь машину, він лівою рукою обхопив праву, що вже тримала руків'я зброї, затамував віддих і прицілювався. Перший постріл. Схибив. Убивця з ножем здивовано обернувся. Другий постріл. Знову невлучно.

Ньєман побіг, стискаючи зброю в руці біля стегна, готовий до бійки. Його тіпало від люті: це ж треба таке – двічі не влучити в ціль без окулярів! Нарешті він вибіг на міст. Чоловік із ножем кинувся в кущі, що росли вздовж кільцевої дороги. Його спільник, розгубившись, завмер на місці. Комісар збив його з ніг ударом руків'я по шиї, схопив за волосся й поволік до стовпа з дорожнім знаком. Однією рукою прикував чоловіка. І тільки тоді перехилився через поручні й поглянув униз.

Тіло вбитого упало на шосе, і кілька машин переїхали його, перш ніж загальмували, утворивши величезний хаотичний затор. Машини зіштовхувалися, розбиваючись одна об одну, а над усім цим безладом розляглося несамовите ревіння клаксонів. У світлі фар Ньєман побачив, як один із водіїв нетвердим кроком ходить коло свого авто, тримаючись за обличчя.

Комісар скинув поглядом обік шосе й помітив яскраву нарукавну пов'язку вбивці, що зникав у гущавині листя. Ньєман негайно рушив за ним, ховаючи револьвер до кобури.

Утікаючи поміж деревами, убивця раз по раз озирався. Поліціант не крився: нехай негідник знає, що головний комісар поліції П'єр Ньєман спустить із нього три шури. Несподівано злочинець зник за пагорком. Звуки кроків посипаною жорствою алейкою підказали Ньєманові напрям: Отейський оранжереєний сад[7 - Сад у Булонському лісі є структурним підрозділом Паризького ботанічного саду. Заснований у 1898 році Жаном Камілем Форміже, він спершу називався «Муніципальна флористика» й використовувався для масового вирощування квітів для потреб міста.].

Комісар побіг туди. Сіре паркове каміння зблискувало в нічній темряві. Минаючи оранжереї, Ньєман помітив постать, що дерлася на мур. Він кинувся за нею і, перелізши на другий бік, опинився на кортах «Ролан Гарроса»[8 - Тенісний комплекс, розміщений у XVI окрузі Парижа, на краю Булонського лісу. Побудований у 1927 році, названий на честь французького авіатора Ролана Гарроса. Щороку тут відбувається Відкритий чемпіонат Франції з тенісу – один із турнірів Великого шолома.].

Гратовані хвіртки не були замкнуті, і вбивця безперешкодно перебігав із корту на корт. Ньєман розчахнув хвіртку, залетів на червоний ґрунтовий майданчик і перестрибнув через першу сітку. Метрів за п'ятдесят від нього втікач сповільнився, виявляючи вже ознаки втоми. Він ледве здолав перескочити чергову сітку й побіг сходами вгору поміж сидіннями. Його переслідувач, натомість, здіймався легко, пружно, ледве чи й засапавшись. Ньєман був уже за кілька метрів, коли тінь, діставшись верхівки трибуни, шугнула вниз, у порожнечу.

Утікач упав на дах якогось будинку й миттю зник із очей, зіскочивши з іншого боку. Комісар відступив на кілька кроків, щоб розбігтися, а відтак стрибнув і собі. Він приземлився на посипаний жорствою плескатий дах. Унизу був газон, дерева. Довкола стояла тиша.

Ані сліду вбивці.

Поліціант зістрибнув із даху й покотився по вологій траві. У втікача було тільки дві можливості сховатися: головна будівля, з даху якої він щойно спустився, чи простора дерев'яна споруда в глибині саду. Ньєман дістав із кобури свій «MR?73»[9 - «Манюрен MR?73» (фр. Manurhin MR 73) – шестизарядний револьвер французького виробництва, розроблений спеціально для потреб Національної поліції та жандармерії.] і притулився спиною до дверей позаду себе. Ті вільно відчинилися.

Комісар ступив кілька кроків досередини й завмер, ошелешений. Він опинився в облицьованому мармуром вестибюлі, де здійснювалася кругла кам'яна плита з вирізьбленими на ній невідомими йому літерами. Позолочені сходи вели на горішні поверхи, гублячись у пільмі. У півтемряві червоніли велюрові запони, зблискували розкішні вази... Ньєман збагнув, що потрапив до якогось азійського посольства.

Раптом знадвору почувся якийсь шум. Убивця був у іншому будинку. Поліціант перетнув парк по газону й дістався дощаної будівлі. Двері досі гойдалися на завісах. Ньєман – ще одна тінь у темряві приміщення – прослизнув досередини. Морок, немов під дією чар, став іще щільнішим. Споруда виявилася стайнею, розділеною на стійла з різьбленими стінками й дверцятами, де стояли низькорослі коники з коротко підстриженими гривами.

Коні нервово здригалися. У повітрі миготіла солома. П'єр Ньєман рушив уперед, тримаючи зброю наготові. Він минув одне стійло, друге, третє... Раптом – глухий звук праворуч. Поліціант обернувся: лише копито, що стукнуло. Аж тут – дике гарчання ліворуч. Знову поворот, але запізно. Зблиснуло лезо. Ньєман ледве встиг ухилитися останньої миті. Ніж черкнув його по плечу й устромився в круп коневі. Кінь блискавично відбрикнув, і залізна підкова вгатила вбивцю по обличчі. Поліціант, користаючись нагодою, кинувся на чоловіка й узявся молотити його руків'ям револьвера.

Він бив, і бив, і бив, доки зрештою різко не зупинився, дивлячись на лице футбольного хулігана, що перетворилося на криваве місиво. Уламки кісток випинали назовні крізь клапті шкіри. Очне яблуко вивалилося з очниці та звисало на сплутаних жилках. Убивця більше не рухався, на голові його досі була бейсболка в кольорах «Арсенала». Ньєман обернув револьвер і, тримаючи обіруч закривавлене руків'я, вставив дуло в розбитий рот фаната. Звів курок і заплющив очі. Він уже зібрався стріляти... коли пролунало різке дзеленчання.

Це дзвонив у нього в кишені мобільний телефон.

Три години по тому у вікні будівлі Центрального управління кримінальної поліції Міністерства внутрішніх справ, що тягнулася вздовж однієї з тих надто нових і надто симетричних вулиць кварталу Нантер-Префектур, усе ще жевріло кволе світло. Жмуток розсіяного й одночасно сфокусованого сяйва падав на робочий стіл, за яким у тіні сидів Антуан Реймс. Навпроти нього, по той бій світлового ореолу, вимальовувався високий силует П'єра Ньємана, який саме коротко відзвітував про гонитву в Булонському лісі. Реймс, скептично поглянувши на нього, запитав:

– І як там той тип? – Англієць? У комі. Численні переломи лицевих кісток. Я щойно дзвонив до лікарні Отель-Дьє: вони намагаються пересадити йому шкіру на обличчя.

– А його жертва?

– Розчавлений машинами на кільцевій дорозі, біля Порт-Молітор.

– Господи Боже! То що ж там сталося?

– Порахунки між футбольними хуліганами. Серед уболівальників «Арсенала» були прихильники «Челсі»[10 - Англійський футбольний клуб, також із Лондона, як і «Арсенал»]. Під прикриттям бійки ці два хулігани з ножем підрізали фаната ворожого клубу.

Реймс, схоже, не надто переконаний, кивнув. По якійсь хвилі мовчанки запитав знову:

– А той твій? Ти впевнений, що це удар копитом довів його до такого стану?

Ньєман, не відповівши, обернувся до вікна. Крейдяний місяць малював на фасадах сусідніх будинків чудернацькі візерунки в пастельних тонах: чи то хмари, чи то райдуги, що линули над темно-зеленими пагорбами Нантерського парку.

– Не розумію тебе, П'єре, – знову здійняв голос Реймс. – Чому ти весь час уплутуєшся до таких історій? Ти ж мав лише наглядати за порядком на стадіоні, та й по всьому. Чесне слово, я...

Він замовк. Ньєман далі мовчав.

– Тобі таке вже за віком не личить, – додав Реймс. – І не належить до твоїх обов'язків. Наша з тобою угода була чітка й зрозуміла: більше жодної активної роботи, жодного насильства...

Ньєман обернувся й підійшов до начальника.

– Ближче до суті, Антуане. Навіщо ти викликав мене сюди посеред ночі? Коли ти мені подзвонив, ти ще нічого не міг знати про цю історію. То в чому річ?

Навіть тінь Реймса не поворушилась. Кремезні плечі, сиві кучері, наче витесаний із каменю, профіль. Окружний комісар мав вигляд сторожа маяка. Натомість він уже кілька років очолював Центральний відділ боротьби з торгівлею людьми – ЦВБТЛ. Ця складна аббревіатура означала попросту найвищий орган поліції моралі. Ньєман знав Реймса віддавна, ще до того, як той добувся цієї тепленької адміністративної посади. Тоді вони обое були простими копами, швидкими і вправними, яким ні дощ, ні сніг не були перешкодою. Ньєман нахилив свою коротко стрижену голову й повторив запитання:

– То в чому річ?

Реймс зітхнув.

– Ідеться про вбивство.

– У Парижі?

– Ні, у Герноні. Це в департаменті Ізер, неподалік Гренобля.

Університетське містечко.

Ньєман присунув стілець і сів навпроти окружного комісара— Я слухаю. – Тіло знайшли сьогодні під вечір. В ущелині між скелями над річкою, що тече довкола кампусу[11 - Кампус (лат. campus – «поле», «відкритий простір») – університетське або корпоративне містечко. Університетський кампус містить у собі, зазвичай, студентські гуртожитки, бібліотеки, слухальні, лабораторії, актові зали, ідальні та всю іншу університетську інфраструктуру.]. Усе вказує на те, що маємо справу з маніяком.

– Що відомо про жертву? Це жінка?

– Ні, чоловік. Юнак. Схоже, університетський бібліотекар. Тіло було голе. Зі слідами тортур: різані рани, опіки... Ще мені казали, начебто його задушили.

Ньєман сперся ліктями на стіл і став вертити в руках попільничку.

– Навіщо ти мені все це розповідаєш?

– Тому що збираюся відправити тебе туди.

– Що? Через це вбивство? Але ж гренобльська поліція за тиждень схопить убивцю...

– Не клей дурня, П'єре! Ти чудово знаєш, що такі справи ніколи не бувають простими. Ніколи. Я розмовляв із тамтешнім слідчим суддею. Він хоче, щоб ми надіслали їм фахівця.

– Фахівця з чого?

– З убивств. І з моралі. Він підозрює сексуальний мотив.

Одним словом, щось на кшталт цього.

Ньєман витягнув шию до світла й мало не обпікся об галогенну лампу.

– Антуане, ти щось недоговорюєш.

– Цей суддя... його звати Бернар Терпант. Він мій давній приятель. Ми з ним земляки, обоє з Піренеїв. Ця справа його страшенно непокоїть, тямиш? Він хоче її розплутати якомога швидше. Без галасу, преси й усієї цієї дурні. За кілька тижнів відновлюється навчання в університеті – розслідування треба завершити до цього часу. Я впевнений, що мені немає потреби тобі це пояснювати.

Ньєман підвівся й знову підійшов до вікна. Він скинув поглядом на світляні маківки ліхтарів, на темні крони дерев у парку. У скронях досі стугоніло, а перед очима стояли жорстокі сцени останніх годин: удари ножа, кільцева дорога, гонитва кортами «Ролан Гарроса». Поліціант подумав, мабуть, у тисячний раз, що коли б не Реймсів дзвінок, він напевне вбив би людину. І ще подумав, що ці напади некерованої люті позбавляли його відчуття часу та простору й туманили розум так, що він ладен був скоїти найстрашніше.

– То як? – запитав Реймс.

Ньєман обернувся і сперся на віконну раму.

– Я вже чотири роки не проваджу таких розслідувань. Чому ти пропонуєш цю справу мені?

– Я потребую людини, яка дасть результат. А тобі ж відомо, що центральне управління може вибрати будь-кого зі своїх людей і надіслати його будь-куди у Франції. – Чути було, як у темряві його великі пальці барабанять по столу. – Ось я й користуюся зі своєї невеликої влади.

Ньєман усміхнувся, блимнувши окулярами в металевій оправі.

– Випускаєш звіра з клітки?

– Випускаю звіра з клітки. Для тебе це буде ковток свіжого повітря. Для мене – послуга, яку

я зроблю давньому товаришеві. Принаймні, доки там, ти нікому не натовчеш пики...

Реймс узяв із факса кілька аркушів паперу, що білили на столі.

– Перші висновки жандармів. То ти берешся за справу чи ні? Ньєман підійшов до столу та склав учетверо ще теплі аркуші. – Я тобі подзвоню пізніше. Може, матимеш якісь новини з лікарні.

Покинувши відразу вулицю Труа-Фонтано, Ньєман повернувся до своєї домівки на вулиці Лабрюера, у Дев'ятому окрузі. Просторе, майже порожнє, помешкання блищало паркетом, навощеним із ретельністю старої господині. Комісар узяв душ, обробив свої рани – доволі поверхові – і глянув на себе в дзеркало. Кошаве, пооране зморшками обличчя. Коротко підстрижене волосся, що зблискує сивиною. Окуляри в металевій оправі. Ньєман посміхнувся до свого відображення. Не хотів би він перестріти на безлюдній вулиці когось із такою мармизою.

Узявши спортивну сумку, він кинув до неї трохи одєжі, поміж сорочок і шкарпеток засунув помпову рушницю «Ремінгтон» дванадцятого калібру, а також кілька коробок із набоями та обоймами для швидкого перезаряджання свого револьвера. Потім дістав чохол для одягу і склав туди два зимових костюми й кілька краваток із рудуватим візерунком.

Дорогою до міської брами Порт-де-ля-Шапель Ньєман зупинився на бульварі Кліші й зайшов до «Макдональдсу», відчиненого цілодобово. Похапцем глитнув два «роял чизбургери», не спускаючи очей зі своєї машини, припаркованої другим рядом. Була третя година ночі. Брудною залогою у білястому неоновому світлі сновигали знайомі примарні постаті. Негри в широченних лахах. Повії з довгими, на ямайський лад, косичками. Наркомани, безхатьки, п'янички. Усі ці істоти належали до світу, що колись був Ньємановим, – світу вулиці. Світу, який він покинув заради кабінетної роботи, респектабельної та добре оплачуваної. Для будь-якого іншого копа потрапити до центрального апарату було б неабияким успіхом. Для нього ж це було ув'язнення в клітці, хоч і золотій, та однаково клітці, у якій він знемагав духом. Ньєман знову глянув на нічних створінь, що оточували його. Ці привиддя були деревами з його лісу, того, у якому він колись скрадався мисливцем.

Ньєман мчав не зупиняючись, увімкнувши дальнє світло й не зважаючи на поліційні радары та обмеження швидкості. О восьмій ранку він в'їхав на автостраду, що вела до Гренобля. Проминувши Сен-Мартен-д'Ер і Сен-Мартен-д'Ур'яж, він попрямував до Гернона, що лежав біля підніжжя шпилья Гран-Пік-де-Бельдонн. Дорога звивалася серед хвойних лісів та промислових зон, що чергувалися між собою. Панувала тут дещо похмура атмосфера, як у всякій глушині, де самі лише краєвиди не здатні своєю красою притлумити відчуття цілковитої пустки.

Комісар проїхав повз перші знаки, що вказували дорогу до університетського містечка. Удалині, в імлистому світлі хмарного ранку, вимальовувалися високі верхів'я гір. Виїхавши з чергового закруту, Ньєман нарешті побачив у глибині долини університет: великі сучасні будівлі, блоки з рівчастого бетону, оточені зусібіч довгими газонами. Ця картина змусила Ньємана подумати про туберкульозний санаторій, що своїми розмірами не поступався невеличкому місту.

Комісар звернув із автостради й попрямував у долину. На заході він побачив кілька прямовисних річок, що, переплітаючись між собою, стікали з темних гірських схилів сріблястими потоками. Поліціант пригальмував: легкий дроз пройняв його, коли він скинув поглядом на ці крижані струмені води, що спадали з вершини, то ховаючись у гущавині чагарнику, то відразу з'являючись, білі й блискучі, щоб за мить зникнути знову...

Ньєман вирішив зробити невеличкий гак. Він з'їхав із дороги й опинився під склепінням скроплених ранковою росою модрин і ялиць, а відтак виїхав на довгу рівнину, оточену високим муром чорних круч.

Комісар зупинився. Він вийшов із машини й дістав бінокль. Довго роздивлявся довкола, шукаючи річку, яку втратив із очей, аж доки не збагнув, що вона, діставшись улоговини, далі тече за стіною цих скель. Тепер він навіть міг її бачити у просвітах між камінням.

Раптом йому ще дещо впало у вічі. Ньєман сфокусував бінокль. Ні, він не помилився. Поліціант повернувся до машини і рвонув на повній швидкості в напрямку до річки. В одній із розпадин між скелями він щойно помітив характерну ознаку Національної жандармерії – жовту флюоресцентну стрічку з написом:

ПРОХІД ЗАБОРОНЕНО

3

Ньєман з'їхав у міжгір'я, де виднілася звивиста стежина. Невдовзі він змушений був зупинитися: дорога була завузька для його седана. Комісар вийшов із машини, проліз попід огорожувальною стрічкою та дістався берега річки.

Плину води тут перешкоджала природна загата з брил каміння. Усупереч Ньємановим очікуванням потік, замість нуртуватий пінитися, розливався невеличким прозорим озерцем, тихим і спокійним. Немов обличчя, з якого раптом зникла вся лють. Далі,

праворуч, річка відновлювала свій біг і вочевидь текла через місто, сіруваті обриси якого вимальовувалися в низині.

Раптом Ньєман завмер. Ліворуч якийсь чоловік сидів навпочіпки над водою. Комісар інстинктивно сягнув рукою по зброю, зачепивши наручники, які тихо дзенькнули. Чоловік обернувся до нього і всміхнувся.

– Що ви тут робите? – грубо запитав Ньєман.

Незнайомець не відповів одразу. Далі всміхаючись, він підвівся й стріпнув руками. Був це молодий чоловік з тендітними рисами обличчя та світлявим м'яким волоссям. Замшева куртка, брюки зі стрілками.

– А ви? – дзвінким голосом парирував він.

Така зухвалість збентежила Ньємана.

– Я з поліції, – заявив він суворим тоном. – Ви що, не бачили стрічки? Сподіваюся, у вас є вагома підстава порушити заборону, бо...

– Ерік Жуано, кримінальна поліція Гренобля. Я прийшов сюди розвідати. Ще трое моїх колег мають прибути вдень.

Ньєман підійшов і став коло молодого поліціанта на вузькому березі.

– А де ваші помічники? – запитав він.

– Я дав їм півгодинки перекуснути щось. – Жуано безтурботно стенив плечима. – Я хотів попрацювати тут сам, у спокої... комісаре Ньєман.

Сивочолий поліціант здивовано насупився.

– Я вас одразу впізнав, – незворушно, немов пояснюючи очевидне, промовив молодик. – Ви П'єр Ньєман. Колишня зірка антитерористичного підрозділу. Колишній голова підрозділу боротьби з бандитизмом. Колишній мисливець на вбивць і наркодилерів. Одне слово, багато чого колишнього...

– Нахабство тепер входить до програми підготовки інспекторів?

Жуано вклонився дещо насмішкуватим рухом.

– Даруйте мені, комісаре. Я лише хотів зробити ваш образ більш земним. Вам же відомо, що ви справжній кумир, супер-коп, на якого рівняється кожен молодий інспектор. Ви тут

через убивство?

– А ти як гадаєш?

Молодий поліціант знову схилив голову.

– Для мене велика честь працювати разом із вами.

Ньеман дивився на дзеркальну гладінь тихого плеса коло його ніг, немовби перетвореного ранковим промінням на скло. Із глибини, здавалося, линуло зеленаве світіння.

– Розкажи, що знаєш про справу.

Жуано показав очима на стрімку, наче стіна, скелю.

– Тіло знайшли там нагорі.

– Нагорі? – перепитав Ньеман, споглядаючи на кручі, гострі виступи яких кидали різкі тіні.

– Атож. На висоті п'ятнадцяти метрів. Убивця засунув тіло в одну з ущелин тої скелі й надав йому дивної пози.

– Якої саме?

Жуано трохи присів, виставивши вперед коліна і схрестивши руки на грудях.

– Пози ембріона.

– Оригінально.

– У цій справі немає нічого банального.

– Мені казали про рани, опіки, – мовив Ньеман.

– Трупа я ще не бачив. Але, як видається, на ньому справді є численні сліди тортур.

– Смерть настала внаслідок цих тортур?

– Наразі ще не встановлено. На шиї також є глибокі сліди – ознаки задушення.

Ньеман знову глянув на озерце й побачив своє чітке відображення – коротко стрижена голова, сине пальто.

– А тут? Знайшов що-небудь?

– Ні. Годину вже намагаюся знайти тут бодай якусь зачіпку. Анічогісінько. Я гадаю, жертву було вбито не тут. Убивця лише привіз її сюди й затягнув нагору.

– Ти піднімався на ту скелю?

– Піднімався. Там також нічого вартого уваги. Убивця вочевидь видерся на вершину з іншого боку, а тіло спустив сюди на мотузці. Потім спустився сам за допомогою другої мотузки й запхнув свою жертву в цю розколину. Либонь, завдав собі неабиякої праці, щоб укласти труп у такій картинній позі. Дивина, та й годі.

Ньеман знову поглянув на прямовисну скелю, шерехату, наїжачену гострими виступами. Зі свого місця він не міг оцінити точно, але йому здавалося, що западина, у якій знайшли тіло, була посередині, на однаковій відстані що від землі, що від верхівки кручі. Комісар рвучко обернувся.

– Їдьмо.

– Куди?

– До лікарні. Хочу подивитися на труп.

Голе тіло, накрите до плеч, лежало боком на блискучому столі. Чоловік скулився клубком, немовби ховаючи обличчя від удару блискавки. Плечі зсунулені, голова похилена, руки стиснуті в кулаки між зігнутими колінами під самим підборіддям. Бліда шкіра, напружені м'язи, плоть, пошматована ранами, – усе це надавало трупові дуже реального, майже нестерпного вигляду. Шия була вся посмугована довгими порізами, немовби чоловікові намагалися перетяти горло. На скронях проступила синя павутина вен, які набрякли, наче весняні потоки, що ось-ось вийдуть із берегів.

Ньеман підвів очі й оглянув усіх присутніх у морзі. Тут був високий і худий, з короткими вусиками, слідчий суддя Бернар Терпант, дебелий, з хиткою, наче у вантажного судна, ходою капітан Роже Барн, очільник гернонської жандармерії, і капітан Рене Вермон, делегований розшуковий відділом жандармерії, – невеличкий лисуватий чоловічок, із вкритим червоними плямами обличчям і свердликами очей. Жуано тримався позаду з виглядом запопадливого стажиста.

– Особу вбитого встановили? – запитав Ньеман, ні до кого конкретно не звертаючись.

Барн чітко, по-військовому, ступив уперед і прочистив горло, перш ніж відповісти:

– Ім'я жертви – Ремі Кайюа, пане комісарє. Вік – двадцять п'ять років. Останні три роки працював на посаді старшого бібліотекаря в Гернонському університеті. Труп сьогодні вранці впізнала дружина загиблого, Софі Кайюа.

– Вона заявляла про зникнення?

– Так, учора ввечері. За її словами, напередодні чоловік пішов на прогулянку до піку Мюре. Вихідними він завжди ходив сам у гори. Іноді ночував у одному з гірських пристановищ. Тому вона спершу не надто непокоїлася. Аж до вчорашнього вечора, коли...

Барн затнувся на півслові: Ньєман відгорнув покривало з тіла. Присутніх охопив мовчазний жах, безгучний крик застряг кожному в горлі. Живіт і огруддя жертви було списано чорними ранами, усіляких розмірів і форм. Порізи з фіолетовими краями, різнобарвні опіки, синці, схожі на плями сажі. Довкола передпліч і зап'ястків ішли неглибокі рубці – так, наче чоловіка зв'язували дротом.

– Хто знайшов тіло?

– Одна дівчина... – Барн кинув оком до матеріалів справи. – Фанні Феррейра. Викладає в університеті.

– Як це сталося?

Барн знову прочистив горло.

– Вона спортсменка, захоплюється рафтингом. Ну, знаєте, це коли сплавляються швидкою гірською річкою у спеціальному костюмі й ластах. Це дуже небезпечний спорт і...

– То як вона знайшла тіло?

– Вона доплила до загати з каміння біля підніжжя гірського пасма, що оточує кампус. Коли видиралася на цю купу каміння, вона й помітила тіло в скельній западині.

– Це вона вам так розказала?

Барн невпевнено роззирнувся довкола.

– Ну так, я...

Комісар скинув покривало повністю й обійшов довкола скуленого мерця, додивляючись до його блідої шкіри і шпичакуватого черепа з майже налісо обстриженим волоссям.

Потім узяв медичний висновок про смерть, який простягнув йому Барн, і побіжно переглянув надруковані на машинці сторінки. Документ склав сам головний лікар, який, однак, не зміг визначити час смерті. Він обмежився описом видимих ран і висновком, що смерть настала внаслідок задушення. Щоб дізнатися більше, потрібно було розгинути труп і робити розтин.

– Коли прибуде судмедексперт?

– Чекаємо з хвилини на хвилину.

Комісар підійшов до вбитого. Нахилився, вдивляючись у риси його обличчя. Доволі вродливе молоде лице, із заплющеними очима. Без жодних слідів ударів чи тортур.

– Хтось торкався до його обличчя?

– Ніхто, комісаре.

– Очі в нього так і були заплющені?

Барн кивнув. Двома пальцями, великим і вказівним, Ньєман обережно підняв повіки вбитого. І тоді сталося неймовірне: з правого ока поволі викотилася велика прозора сльозина. Уражений комісар здригнувся: мрець плакав.

Ньєман скинув поглядом на присутніх, але ніхто не помітив цього приголомшливого випадку. Він опанував себе і, намагаючись приховати свої дії від інших, знову підняв повіку. Те, що комісар побачив, довело йому, що він не збожеволів і що це вбивство було тим, якого кожен слідчий боїться або чекає – залежно від характеру – усе своє життя.

Ньєман випрямився й різким рухом накрив тіло. Відтак пробурмотів до судді:

– Розкажіть, як будемо провадити слідство.

Бернар Терпант випростався на весь свій зріст.

– Панове, як ви розумієте, ця справа може виявитися важкою і... незвичною. Саме тому ми з прокурором вирішили поєднати зусилля гренобльської кримінальної поліції та Національної жандармерії. Я також запросив присутнього тут головного комісара П'єра Ньємана, який прибув із Парижа. Ви, без сумніву, чули його ім'я. Комісар працює в Парижі, у Підрозділі боротьби із сутенерством. Наразі нам нічого не відомо про мотив цього вбивства, але, цілком можливо, йдеться про злочин на сексуальному ґрунті. У кожному разі це справа рук маніяка. І досвід пана Ньємана стане нам у пригоді. Саме тому я пропоную, щоб керівництво розслідуванням узяв на себе пан комісар...

Барн коротким помахом голови висловив свою згоду, Вер мон також кивнув, щоправда з меншим ентузіазмом. А Жуано відказав:

– Щодо мене, то я не бачу жодних проблем. Але ще мають прибути мої колеги з кримінальної поліції...

– Я їм усе поясню, – урвав його Терпант і, звертаючись до Ньемана, промовив: – Комісарє, ми вас слухаємо.

Ця вся ситуація гнітила Ньемана. Він прагнув якомога швидше вийти звідси й узятися за розслідування – самому.

– Капітане Барн, скільки у вас людей? – запитав він.

– Вісім. Ні... Перепрошую, дев'ять.

– Вони знають, як опитувати свідків, збирати докази, перекривати дороги?

– Ну... Правду кажучи, це не зовсім те, чим ми...

– А ви, капітане Вермон? Скільки людей у вас?

Голос жандарма прогримів, наче почесний салют.

– Двадцять. Усі досвідчені. Вони прочешуть територію довкола місця, де було знайдено труп і...

– Чудово. Нехай ще опитають усіх, хто живе вздовж доріг, що ведуть до річки, а також навідаються на заправки, залізничні станції та будинки біля автобусних зупинок... Цей хлопчина, Кайюа, під час своїх походів інколи ночував у гірських пристановищах. Відшукайте їх усі й огляньте. Убивця міг напасти на свою жерву в одному з них.

Ньеман обернувся до Барна.

– Капітане, я хочу, щоб ви зібрали інформацію з усієї околиці. До полудня я хочу мати список волоцюг, злодіїв та інших покидьків у вашому департаменті. Перевірте всіх, хто нещодавно вийшов із в'язниці в радіусі трьохсот кілометрів. Перевірте крадіжки автомобілів, узагалі будь-які крадіжки. Порозпитуйте в готелях і ресторанах. Порозсилайте запитання факсом. Я хочу знати про кожну дрібницю, яка вам видасться підозріливою, про кожен найменший знак. І ще мені потрібен список усяких випадків, які сталися тут, у Герноні, протягом двадцяти й більше років і які так чи інак скидаються на нашу справу.

Барн ретельно записував усі накази до нотатника. Ньеман звернувся до Жуано:

– Зв’яжися зі Службою загальної інформації. Попроси у них список сект, магів та інших схибнутих, зареєстрованих у вашій місцевості.

Жуано кивнув. Терпант із виглядом начальника, який щойно збирався запропонувати те саме, також висловив свою згоду.

– Ось над цим і працюйте, доки будемо чекати на результати розтину, – підсумував Ньєман. – Зайве й казати, що мусимо зберігати цілковите мовчання щодо всього цього. Ані слова місцевій пресі. Ані слова нікому.

Вони розійшлися на ганку лікарні – Університетського регіонального медичного центру – і поспішили крізь ранкову мрячку до своїх машин, припаркованих під цим високим будинком, який, здавалося, налічував щонайменше два століття. Зсутулившись, угнувши голови, чоловіки мовчки посідали до автівок, не дивлячись один на одного.

Лови почалися.

4

П’єр Ньєман і Ерік Жуано відразу поїхали до університету, що розкинувся коло в’їзду до містечка. Комісар попросив лейтенанта почекати його в бібліотеці, у головному корпусі, а сам пішов із візитом до ректора, кабінет якого розміщувався на останньому поверсі адміністративної будівлі, що стояла метрів на сто далі.

Поліціант увійшов до просторої, нещодавно відреставрованої споруди сімдесятих років із височенною стелею і стінами, пофарбованими в різноманітні пастельні кольори. Піднявшись на горішній поверх, він зайшов до кімнатки, що правила за приймальню і де за невеличким столиком сиділа секретарка. Ньєман представився й запитав, чи можна бачити пана Венсана Люїза.

Комісарові довелося почекати кілька хвилин, протягом яких він розглядав на стінах світлини студентів-переможців, що здіймали в руках кубки чи медалі, простували лижнею або сплавлялися бурхливими гірськими потоками.

За якусь хвилю П’єр Ньєман стояв перед ректором університету. Це був чоловік із кучерявим волоссям і приплесканим носом, однак обличчя його було біле, наче крейда, і являло собою дивну суміш негроїдних рис із недокрівною блідістю. Похмуру сутінь кабінету пронизували, розсипаючись світляною стружкою, кілька сонячних променів.

Ректор указав поліціянтові на крісло і став нервово масувати собі зап'ястки.

– Отож? – сухим тоном запитав він.

– Що отож?

– Ви вже знайшли щось?

Ньеман випростав ноги.

– Я щойно приїхав, пане ректоре. Дайте мені час розглянутися, що до чого. А наразі я хотів би поставити вам кілька запитань.

Люїз напружився у своєму кріслі. На робочому столі з дерева кольору вохри стояли рухомі металеві абстракції, що скидалися на чудернацькі квіти, які вирости на сталевій планеті.

– У вашому університеті вже траплялися якісь підозрілі випадки? – спокійним голосом запитав Ньеман.

– Підозрілі? Ніколи!

– Ніяких наркотиків? Ні крадіжок? Ні бійок?

– Ні.

– Жодних банд чи угруповань також нема? Юнаків, яким задурюють голову різними дурницями?

– Я не розумію, про що ви.

– Я маю на увазі рольові ігри. Ну, знаєте, ті, у яких усякі обряди, ритуали...

– Ні. У нас такого нема. Наші студенти мають чистий незбаламучений розум.

Ньеман нічого не відповів. Ректор тим часом оглядав його високу кремезну постать, коротку стрижку, руків'я револьвера, що стирчало з-під пальта. Люїз провів долонею по обличчю, а відтак, немовби прагнучи переконати самого себе, промовив:

– Мені сказали, що ви першокласний поліціант.

Ньеман далі мовчав, уп'явши погляд у ректора. Люїз відвів очі й сказав:

– Я хочу одного-єдиного, комісаре: щоб ви якомога швидше знайшли вбивцю. Скоро

відновлюється навчання і...

– Зараз у кампусі немає нікого зі студентів?

– Хіба кілька інтернів[12 - Студенти, що постійно проживають у студентському гуртожитку – інтернаті.]. Вони мешкають нагорі, у головному корпусі. Ще є кілька викладачів, які готуються до своїх лекцій.

– Я можу отримати їхній список?

– Але ж... – Ректор завагався, але потім усе ж сказав: – Так, звісно, це не проблема...

– Що ви можете розповісти мені про Ремі Кайюа?

– Він працював бібліотекарем. Тихий, мовчазний. Доволі відлюдкуватий.

– Студенти його любили?

– Звісно... Певна річ!

– Де він жив? У Герноні?

– Тут, у кампусі. На останньому поверсі головного корпусу, разом із дружиною. Там само, де інтерни.

– Ремі Кайюа мав двадцять п'ять років. Як на наші часи, доволі рано для одруження, чи не так?

– Ремі й Софі Кайюа – наші колишні студенти. А познайомилися вони ще раніше, здається, у коледжі[13 - Середній навчальний заклад у Франції, Бельгії, Швейцарії, Канаді та деяких інших країнах.] при університеті, де вчаться діти наших викладачів. Вони знають... знали одне одного з дитинства.

Ньеман рвучко підвівся.

– Дякую вам, пане ректоре, – мовив комісар і поквапно вийшов, утікаючи від страху, яким просмерділося все в цьому кабінеті.

Книжки.

У величезній університетській бібліотеці повсюди на ажурних металевих стелажах під

світлом неонових ламп незліченними, бездоганно рівними рядами стояли книжки, утворюючи справжні мури з паперу. Фоліанти з темними берегами. Палітурки із золотим чи срібним тисненням. Етикетки з емблемою Гернонського університету. Посередині порожньої зали – ряди столів із пластиковим покриттям, розділених невеличкими скляними перегородками. Коли Ньєман увійшов до приміщення, то на думку йому відразу спала кімната для побачень у в'язниці.

Тут панували одночасно світло й сутінь, обшир і тіснота. – У цьому університеті викладають найкращі професори, – пояснював Ерік Жуано. – Наукова еліта південно-східної Франції. Право, економіка, література, психологія, соціологія, фізика... А насамперед – медицина. Усі світила Ізеру викладають тут і консультують у місцевій лікарні, Університетському регіональному медичному центрі. Власне кажучи, це колишній університетський корпус, який був повністю відремонтований і перебудований. Сюди приїжджає лікуватися половина департаменту, а в пологовому відділенні з'явилися на світ усі мешканці довколишніх гір.

Ньєман слухав його, спершись на край одного зі столів і склавши руки на грудях.

– Звідки ти все це знаєш?

Жуано взяв навмання книжку з полицки.

– Я тут навчався. Починав на юридичному... Хотів стати адвокатом.

– А став поліціантом?

Лейтенант поглянув на Ньємана. В очах його відблискувало біле світло ламп.

– Коли вже мав здавати на диплом ліценціата[14 - Ліценціат – учений ступінь у Франції, що надається після трьох років навчання у вищому навчальному закладі.], я раптом злякався, що збуджуся, і записався до школи інспекторів у Тулузі. Ремесло копа, казав я собі, – це активна робота, сповнена ризику й несподіванок...

– А тепер ти розчарований?

Лейтенант поставив книжку на місце. Його напівусмішка зникла.

– Ні, не сьогодні. Точно не сьогодні. – Він пильно поглянув на Ньємана. – Цей труп... Як узагалі можна таке зробити?

Ньєман удав, ніби не почув запитання.

– Коли ти вчився, якими були настрої в університеті? Ти не помічав нічого особливого?

– Ні. Багато дітваків із міщанських родин, із головами, забитими стандартними уявленнями про життя, епоху, про правильні думки... Були також діти селян, робітників. Ще більші ідеалісти. І більш активні. Хай там як, на нас усіх чекала зустріч із безробіттям, тож...

– Не траплялося ніяких дивних історій? Не було якихось угруповань?

– Ні. Не було нічого такого. Хоча, все ж... Як мені пригадується, існувало щось на кшталт університетської еліти. Такий собі замкнутий світ, у якому жили діти університетських викладачів. Декотрі з них були неймовірно обдарованими. Щороку всі почесні відходили ім. Навіть у спортивних дисциплінах. Нас це неабияк дратувало.

Ньеман пригадав портрети переможців у передпокої Люізового кабінету.

– А ці студенти не утворювали чогось на кшталт братства? – запитав він. – Їх не могла об'єднувати якась темна мета?

Жуано розреготався.

– Ви що, підозрюєте студентську змову?

Ньеман підвівся і став походжати вздовж стелажів.

– Бібліотекаря знають усі в університеті. Ідеальна ціль. Уяви собі групу студентів, що захопилися бозна-якою божевільною ідеєю: жертвоприношенням, ритуалами... Вибираючи жертву, вони, природно, насамперед мали подумати про Кайюа.

– Про тих вундеркіндів забудьте. Вони були надто зайняті, гризучи граніт науки, щоб перейматися чимось іншим.

Ньеман далі походжав поміж рядами книжок, коричневих із золотавим полиском. Жуано йшов за ним.

– Бібліотекар, – вів далі комісар, – це також той, хто видає книжки... Хто знає, що читає кожен студент, що вивчає... Може, він дізнався щось, чого не повинен був знати?

– За таке не вбивають, та ще й так... Та й які таємниці ви хочете, щоб ховалися у книжках, які студенти беруть почитати?

Ньеман рвучко обернувся до нього.

– Не знаю. Але я не довіряю мудрагелям.

– У вас уже є якісь припущення? Підозри?

– Нема. Наразі я не відкидаю нічого. Сварка. Помста. Інтелектуали-збоченці. Або гомосексуалісти. Або просто якийсь волоцюга, маніяк, який натрапив у горах на Кайюа випадково.

Комісар відважив щигля по корінцю книжки.

– Бачиш: я не зациклююсь на чомусь одному. Але почнемо ми все таки тут. Треба ретельно переглянути всі книжки, які можуть мати стосунок до цього вбивства.

– Який стосунок?

Ньеман знову пройшов поміж стелажми й опинився у великій залі. Він попрямував до бібліотекаревого столу, що розміщувався в іншому кінці зали, на вивищенні над партами для читачів. Посеред столу здіймався комп'ютер, у шухлядах лежали акуратні стосики зошитів на спіралях. Ньеман постукав пальцем по темному екрану.

– Тут має бути список усіх книжок, які щодня брали відвідувачі. Доручи це кільком своїм людям. Найбільш начитаним, якщо такі є. Також залучи до роботи інтернів. Я хочу, щоб вони відшукали всі книжки, де йдеться про зло, насилля, тортури, а також жертвоприношення і ритуальні вбивства. Нехай переглянуть, наприклад, праці з етнології. Мені також потрібно, щоб вони записали імена всіх студентів, які часто брали такі книжки. І нехай ще знайдуть дисертацію самого Кайюа.

– А мені... що робити?

– Ти допитай інтернів. Віч-на-віч. Вони перебувають тут удень і вночі, мусять знати все вздовж і впоперек. Звички й настрої своїх товаришів... Хто вирізняється дивною поведінкою... Я хочу знати, як інші ставилися до Кайюа. Дізнайся більше про ці його походи в гори. Розшукай тих, хто ходив разом із ним. З'ясує, хто знав його маршрути. Хто міг підждидати його вгорі...

Жуано скинув на комісара скептичним поглядом. Ньеман підступив до нього впритул і промовив стишеним голосом:

– Я скажу тобі, що ми маємо. Ми маємо приголомшливе вбивство, ми маємо скарлючений знекровлений труп із численними слідами тортур. Від усього цього за сто кілометрів відгонить безумством. Поки ми тримаємо це в таємниці. У нас є кілька годин, може, трохи більше, щоб розплутати цю справу. Потім – утрутиться преса, на нас почнуть тиснути, запалають пристрасті. Тому зосередься. Поринь із головою в це жахіття. Віддай усе, що можеш. Тільки так ми скинемо личину з обличчя зла.

Лейтенант мав переляканий вигляд.

– Ви справді гадаєте, що ми за кілька годин...

– Ти хочеш працювати зі мною, так чи ні? – урвав його Ньеман. – Якщо хочеш, тоді я поясню тобі свій погляд на такі речі. Коли маєш справу з убивством, усе довкола потрібно розглядати як дзеркало. Труп жертви, люди, які її знали, місце злочину... У кожному з цих елементів відображається частина правди, якийсь один бік злочину, розумієш?

Він тицьнув пальцем у монітор комп'ютера.

– Ось, наприклад, цей екран. Коли він увімкнеться, то перетвориться на дзеркало, яке покаже нам щоденне життя Ремі Кайюа, покаже, що він робив і про що думав. У цьому комп'ютері є подробиці, – відображення, – які можуть нас зацікавити. Ми повинні туди дістатися. Перейти на другий бік.

Ньеман випростався й широко розкинув руки.

– Ми з тобою в крижаному палаці, Жуано, у лабіринті відображень! А тепер дивись уважно. Нічого не пропусти. Тому що десь серед цих дзеркал, у «мертвій зоні», заховався вбивця.

Жуано стояв із роззявленим ротом.

– По-моєму, як на людину дії, ви надто багато розумуєте... Ньеман легенько вдарив його в груди навідворіть руки.

– Це ніяка не філософська теорія, Жуано. Це і є практика.

– А ви? Кого... кого ви будете допитувати?

– Я? Я порозмовляю з нашим свідком, Фанні Феррейрою. І з Софі Кайюа, дружиною вбитого. – Ньеман підморгнув лейтенантові. – Я маю справи тільки з крарями, Жуано. Ось тобі й практика.

Під похмурих небом асфальтова дорога зміїлася через кампус, минаючи всі його сіруваті корпуси з покритими іржею голубими вікнами. Ньеман їхав поволі, раз по раз заглядаючи

до мапи університету, яку йому вдалося роздобути. Комісар прямував до спортзалу, що розміщувався окремо від інших будинків. Нарешті Ньєман зупинився перед новою на вигляд будівлею з рівчастого бетону, схожою скоріше на бункер, ніж на спортивну споруду. Ньєман вийшов із машини і вдихнув на повні груди. Сіявся дрібний дощик.

Комісар обвів поглядом кампус і будинки, що розкинулися на кілька сотень метрів звідти. Його батьки також навчали дітей, але не в університеті, а в невеличких колежах у передмісті Ліона. Він не пам'ятав про ті часи нічого або майже нічого. Дуже швидко він вирішив, що позірний затишок родинного гнізда – це слабкість і омана. Дуже швидко усвідомив, що до свого бою йому доведеться стати самому і, відповідно, що швидше це станеться, то краще. Коли йому було тринадцять років, П'єр попросив у батьків дозволу вчитися далі в пансіоні. Ті не наважилися заборонити синові це добровільне вигнання, але він ще досі пам'ятав, як за стіною його спальні ридала мати: звуки її плачу стояли в нього у вухах, але водночас Ньєман фізично відчував їх шкірою як щось вологе й тепле. Він дременув із кімнати.

Чотири роки в інтернаті. Чотири роки самотності й фізичного вишколу поряд із навчанням. Усі його надії тоді були пов'язані одною-єдиною метою – армія. У сімнадцять років, блискуче склавши іспити на бакалавра[15 - У Франції бакалавром називається ступінь, який надається після закінчення середньої освіти.], П'єр Ньєман відбув триденне медичне обстеження й подав прохання про вступ до офіцерської школи. Коли військовий лікар, майор за званням, повідомив Ньєманові, що його визнали непридатним до військової служби, і пояснив причини такого рішення, юнак усе зрозумів. Хай якими великими були його амбіції, зрадили хлопця власні страхи, занадто очевидні. Він зрозумів, що відтепер його долею назавжди стане довгий непроглядний коридор із заляпанними кров'ю стінами й собаками, що витимуть у темряві, біля самого виходу...

Котрийсь інший підліток відступив би, здався, покірливо вислухавши вирок психіатрів. Котрийсь інший, але не юний П'єр Ньєман. Він уперся й знову взявся до фізичних тренувань, із подвійною затятістю гартуючи силу волі. Коли вже йому не судилося стати військовим, він обере собі інше поле бою – вулицю, де точиться невідома битва зі щоденним злом. Він покладе всі свої сили і свою душу на вівтар цієї війни без лаврових вінків і знамен, але вестиме її аж до кінця. Ньєман вирішив стати поліціантом. З цією метою він протягом довгих місяців тренувався, щоб пройти психологічне тестування. Невдовзі вступив до поліцейної школи в містечку Канн-Екюз. Відтоді в його житті почалася нова ера, ера грубої сили. Його результати в стрільбі були винятковими. Ньєман не переставав працювати над собою, щоб стати ще кращим, ще сильнішим. Він зробився поліціантом, якому не було рівних. Завзятим, брутальним і нестримним.

Спершу він працював у окружних комісаріатах, а пізніше як першокласний стрілець опинився в підрозділі, що згодом став називатися «розшуково-оперативним». Почалися спецоперації. Ньєман уперше вбив людину. Того дня він уклав із самим собою угоду й остаточно змірився з прокляттям, яке висіло над ним. Ні, йому ніколи не стати увінчаним

славою воїном, хоробрим офіцером. Натомість він зробиться вуличним бійцем, шаленим і непоступливим, і втопить власні страхи в жорстокості асфальту.

Ньєман глибоко вдихнув гірське повітря. Він подумав про свою матір, що померла багато років тому. Подумав про минуле, що тепер здавалося подібним до каньйону, на дні якого вирує та піниться бурхливий потік. Про спогади, які спершу потріскалися, а потім ізблякли, з останніх сил опираючись забуттю.

Зненацька Ньєман, наче вві сні, почув дрібні кроки. До нього підходив великий жилавий пес із гладеньким хутром, що лисніло під дощем. Очі – дві краплини темного бурштину – уп'ялися в поліціанта. Собака наближався, вихляючи задом. Комісар заціпенів. Пес підійшов ще ближче, тепер його з чоловіком розділяли кілька кроків. Вологий ніс нюшив. Раптом пес загарчав. Очі його зблиснули. Він зачув страх. Страх, який ішов від людини.

Ньєман наче закам'янів.

Наче якась невідома сила скувала йому руки й ноги. Кров відринула від його обличчя, немовби її засмоктало в невидимий вир, десть у його шлунку. Собака загавкав і вищирив ікла. Ньєман знав, у чому річ. Від страху тхнуло, і пес відчував цей запах, який викликав у нього побоювання й ворожість. Страх породжував страх. Собака, щирячи зуби, загавкав знову, у його горлі перекинувалося гарчання. Поліціант дістав зброю.

– Клариссо! Клариссо! До мене!

Ньєман скинув із себе крижане заціпеніння. З-поза червоної заслони виринув сивий чоловік у светрі з застібкою на комірі. Чоловік поспішав до нього.

– Ви що, збожеволіли?

– Поліція, – промимрив Ньєман. – Забирайтеся звідси. І свого псиська заберіть.

Чоловік вражено витріщився на нього.

– Боже мій! Не можу повірити! Ходімо, Клариссо, ходімо, дівчинко...

Собака й хазяїн зникли з очей. Ньєман спробував ковтнути слину. У шорсткому горлі було сухо, наче в пустелі. Поліціант струснув головою, заховав револьвер і пішов довкола будівлі. Повертаючи ліворуч, він спробував пригадати, коли востаннє був у свого психіатра.

За другим рогом будинку, комісар натрапив на жінку.

Фанні Феррейра стояла біля відчинених дверей і наждачним папером шліфувала дошку з

піноматеріалу червоного кольору. Поліціант подумав, що це, мабуть, і є той плавзасіб, на якому дівчина долає гірські потоки.

– Добрий день, – промовив він, уклоняючись на знак вітання.

До нього вже повернулася звична енергійність і впевненість. Фанні підвела очі. Дівчині, мабуть, заледве чи й було двадцять років. Вона мала матову, оксамитову шкіру й кучеряве волосся, що дрібними пасемцями вилося довкола скронь і спадало густою хвилею на плечі. Очі на смаглявому обличчі разили виключною, майже непристойною ясністю.

– Мене звати П'єр Ньєман, я комісар поліції. Розслідую вбивство Ремі Кайюа.

– П'єр Ньєман? – недовірливо перепитала дівчина. – Отакої! Це неможливо.

– Чому це?

Вона махнула головою в напрямку невеличкого радіоприймача, що стояв на землі.

– Про вас щойно повідомили в новинах. Сказали, що вчора ввечері ви затримали двох убивць у Парижі, біля «Парк-де-Пренс». І що це, мовляв, дуже добре. Але ще вони сказали, що ви скалічили одного з тих чоловіків, і це вже зовсім недобре.

Ви володієте здатністю бути повсюди, чи як?

– Просто я їхав цілу ніч.

– Що ви тут робите? Місцевих копів не досить?

– Скажімо так: мене прислали на підмогу.

Фанні повернулася до роботи: вона зволожувала довгасту поверхню дошки, а потім обіруч терла її наждаком. Дівчина мала міцну статуру й тривкий вигляд. Одягнута вона була не надто вишукано: неопренові штани для рафтингу, водний жилет і високі, туго зашнуровані черевики зі світлої шкіри. Притлумлене світло мінилося довкола лагідними барвами.

– Ви, схоже, добре даєте раду шокові, – зауважив Ньєман.

– Якому шокові?

– Ну... це ж ви знайшли...

– Я намагаюся про це не думати.

– Чи не обтяжить вас порозмовляти зі мною про це?

– Ви ж заради цього сюди й прийшли, хіба ні?

Дівчина не дивилася на поліціянта. Руки її не переставали рухатися вверх-вниз по дошці, різко й завзято.

– За яких обставин ви знайшли тіло?

– Щовихідних я спускаюся гірськими річками на цій ось штуці, – вона показала на свій плавзасіб. – Того дня я саме закінчила один зі своїх сплавів. Поблизу студмістечка є навала з каміння, яка утворює природну загату й перепиняє біг річки, завдяки чому можна спокійно пристати до берега. Я вже витягувала свою дошку, коли помітила...

– На скелі?

– Атож, на скелі.

– Це неправда. Я був там і знаю, що під тим кутом неможливо помітити щось на скелі на висоті п'ятнадцяти метрів...

Фанні кинула наждачний папір до кошика, витерла руки й запалила цигарку. Ці прості рухи зненацька пробудили в Ньема нові нестримну хіть.

Дівчина видихнула довгий клуб синюватого диму.

– Тіло була на скелі. Але побачила я його не там.

– А де?

– У воді. Я побачила його відображення у воді. Білу плямку на поверхні озерця.

Напружені риси Ньеманового обличчя розгладилися.

– Я саме так і думав.

– Це важливо для слідства?

– Ні. Але я люблю ясність у таких речах.

Ньеман помовчав, а тоді запитав:

– Ви альпіністка, чи не так?

– Як ви здогадалися?

– Не знаю... Гірська місцевість. Та й вигляд у вас дуже... спортивний.

Дівчина обернулася лицем до гір, що височіли над долиною, і розпростерла руки. Уперше на її обличчі з'явилася усмішка.

– Ось вони, мої володіння, комісарє! Від Гран-Пік-де-Бельдонн до Гранд-Рус, усі ці гори я знаю як свої п'ять пальців. Коли я не спускаюся річками, то вибираюся на вершини.

– Як ви гадаєте, потрібно бути альпіністом, щоб підняти тіло на скелю?

Фанні перестала всміхатися, вона дивилася на жаристий кінчик своєї цигарки.

– Ні, не конче. Прискалки утворюють там практично природні сходи. Одначе потрібно бути збіса дужим, щоб затягти туди тіло й не втратити рівноваги.

– Один із тутешніх інспекторів гадає, що вбивця скоріше міг вилізти з іншого боку, де схил не такий стрімкий, а потім спустити тіло на мотузці.

– Достобіса йому довелося б обходити. – Дівчина завагалася, а тоді додала: – Власне кажучи, є ще третя можливість – дуже проста, якщо тямити хоч трохи в техніці скелелазіння.

– Що це за можливість?

Фанні Феррейра загасила цигарку об підшву свого черевика й щиглем відкинула недопалок.

– Ходімо зі мною, – звеліла вона.

Вони зайшли всередину спортзалу. У півтемряві виднілися скинуті на купу мати, темні обриси паралельних брусів, жердин, канатів із вузлами. Прямуючи до правої стіни, Фанні пояснила:

– Це моя криівка. Літом сюди ніхто й носа не показує. Я можу зберігати тут своє знаряддя.

Вона запалила штормовий ліхтар, що висів над чимось, подібним до верстата, на якому лежала ціла купа інструментів, різноманітного металевого приладдя з гостряками й лезами, що вигравало сріблястими відлисками і яскравими відтінками. Фанні знову закурила.

– Що це таке? – запитав Ньеман.

– Льодобури, карабіни, обв'язки, жумари – альпіністське спорядження.

– І що з цього?

Фанні знову випустила ротом цигарковий дим, цього разу видувши кілька кілець.

– А те, пане комісарє, що вбивця, маючи все це приладдя й уміючи ним користуватися, без жодних проблем міг би підняти тіло з берега річки на скелю.

Ньеман склав руки на грудях і прихилився до стіни. Фанні, тримаючи цигарку в зубах, узялася перебирати своє знаряддя. Її невинні рухи ще більше розпалили його хіть. Дівчина подобалася йому страшенно.

– Як я вам уже казала, – повела Фанні далі, – стінувата круча в тому місці йде виступами, що утворюють природні сходи. Будь-хто, знайомий з альпінізмом або навіть просто з походами в гори, зможе завиграшки піднятися туди, спершу без тіла.

– І що далі?

Фанні показала йому блок, помальований зеленою флюоресцентною фарбою і поцяткований маленькими отворами.

– Далі прикріплюєте це на скелі, над розколиною.

– На скелі? Як? Молотком? На це піде прірва часу, хіба ні? Дівчина за легкою завісою цигаркового диму похитала головою.

– Ваші знання в царині альпінізму, комісарє, наближаються до нуля. – Вона взяла зі столу гак із гвинтовою різзю. – Ось це називається шлямбур, він укручується в камінь. За допомогою ось такого спеціального пробійника, – вона показала якийсь інструмент, схожий на дріль, чорний і блискучий від мастила, – можна наставити скільки завгодно шлямбурів на будь-якій скелі за кілька секунд. Потім кріпите ваш блок, і вам лишається тільки доправити труп нагору. Цей метод застосовують, щоб піднімати вантажі у важкодоступні місця.

Ньеман недовірливо скривився.

– Я не вилазив туди, нагору, але мені здається, що та ущелина занадто вузька. Я не розумію, як убивця міг би, ледве тримаючись у тому заломі, витягнути тіло лише силою своїх рук, без можливості відступити й допомогти собі ногами. Або ж повертаємося до попереднього припущення про те, що вбивця має бути справжнім богатирем.

– Та хто вам каже про те, щоб витягувати труп руками? Йому треба було б зробити лише одну річ: узятися за другий кінець мотузки і з'їхати вниз, зігравши таким чином роль противаги, а тіло піднялось би саме.

Комісар нарешті збагнув, у чому полягав цей спосіб, і всміхнувся на думку про його простоту.

– Але тоді потрібно, щоб убивця важив більше, ніж його жертва, еге ж?

– Або так само: коли падаєте в порожнечу, ваша вага збільшується. Щойно тіло опинилося б нагорі, ваш убивця швиденько видерся б тими самими виступами вдруге, щоб картинно засунути свою жертву в ущелину.

Комісар ще раз скинув оком на гаки, гвинти й кільця, що лежали на верстаті. Схоже на знаряддя грабіжника-зламувача, подумав він, але грабіжника особливого: того, хто вдирається на гірські висоти, зламуючи закони земного тяжіння.

– Скільки часу це забрало б?

– Для людини з моїм досвідом – менше десяти хвилин.

Ньеман кивнув: образ убивці вимальовувався у нього в голові. Вони вийшли надвір. Сонце пробивалося крізь хмари й вигравало на верхівках гір, що зблискували кришталевою ясністю.

– Ви викладаєте в університеті? – запитав поліціант.

– Так, геологію.

– А які саме дисципліни?

– Багато чого: класифікацію гірських порід, тектоніку плит, а також гляціологію – науку про льодовики.

– Ви маєте дуже молодий вигляд.

– Я захистила докторську, коли мала двадцять років. На той час я вже працювала старшим викладачем. Я наймолодший доктор наук у Франції. Тепер мені двадцять п'ять, і я штатний професор.

– Гордість університету?

– Саме так. Гордість університету. Донька й онука заслужених професорів із Гернона.

– Отже, ви належите до цього братства?

– Якого братства?

– Один із поліціантів, що працює зі мною, навчався в Герноні. Він мені розповів, що в університеті є окрема еліта, що складається з дітей тутешніх викладачів...

Фанні невдоволено похитала головою.

– Я б радше назвала це великою родиною. Діти, про яких ви кажете, зростають в університеті, у науковому й культурному середовищі. А потім демонструють блискучі результати. Це видається цілком природним, хіба ні?

– Навіть у спортивних дисциплінах?

Дівчина звела брови.

– Це завдяки гірському повітрю.

– Ви мусили б знати Ремі Кайюа, – мовив Ньеман. – Яким він був?

Фанні відповіла відразу, без роздумів:

– Самітник. Замкнутий. Вовкуватий навіть. Але поряд із тим неймовірно розумний. Освічений до краю. Ходили навіть чутки... начебто він прочитав усі книжки в бібліотеці.

– Як гадаєте, ці чутки мали підстави?

– Цього мені невідомо. Але бібліотеку свою він знав уздовж і впоперек. Це був його прихисток, його криївка.

– Він також був дуже молодий, як на таку посаду, чи не так?

– Ремі виріс у цій бібліотеці. Його батько теж працював старшим бібліотекарем.

Ньеман ступив кілька кроків.

– Я цього не знав. Кайюа також належали до цієї вашої «великої родини»?

– Аж ніяк. Навпаки: Ремі був вороже до неї налаштований. Попри всю свою освіченість, йому так і не вдалося досягти всього, чого він прагнув. Я гадаю... словом, мені здається,

він нам заздри́в.

– Яка в нього була спеціальність?

– Філософія, здається. Він закінчував писати свою дисертацію.

– А на яку тему?

– Не маю жодної гадки.

Комісар замовк. Він дивився на гори, які дедалі більше заливало сонце і які здавалися тепер осліпленими яскравим світлом велетями.

– Його батько живий? – запитав поліціант.

– Ні. Загинув кілька років тому. У горах.

– Теж за підозріливих обставин?

– Не там шукаєте. Він потрапив під лавину. Ту, що зійшла з Гранд-Ланс-д'Альмон в дев'яносто третьому. Відразу видно слідчого.

– Два бібліотекарі, обидва альпіністи. Батько й син. Обидва загинули в горах. Важко не звернути уваги на такий збіг, хіба ні?

– А звідки ви знаєте, що Ремі вбили у горах?

– Маєте слухність, напевне не знаю. Але він вирушив туди у суботу вранці. Найпевніше, убивця заскочив його там, нагорі. Можливо, він знав маршрут і...

– Ремі був не з тих, хто ходить торованими маршрутами. І він нікому не повідомляв своїх планів. Цей чоловік був дуже... дуже потайний.

Ньєман уклонився.

– Красно дякую вам, панно. Ви знаєте, що кажуть у таких випадках: якщо пригадаєте щось, зателефонуйте мені, будь ласка, на будь-який із цих номерів.

Ньєман записав номер свого мобільного й номер телефону в аудиторії, яку йому виділив ректор: комісар волів розташуватися в університеті, а не в жандармерії.

– До побачення, – пробурмотів він.

Дівчина не підвела очей. Поліціант рушив, коли вона раптом промовила:

– Можна вас про дещо запитати?

Тепер вона пильно дивилася на нього. Ньєманові стало трохи моторошно. Надто вже прозорі були її очі. Як скло або вода гірського потоку; жалкі, наче мороз.

– Запитуйте, – відказав він.

– По радіо казали... словом, чи правда, що ви були в групі, яка вбила Жака Меріна[16 - Жак Рене Мерін (фр. Jacques Rene Mesrine; 1936—1979) – відомий французький злочинець, гангстер, був проголошений на початку 1970-их років «ворогом суспільства номер один». У результаті спеціальної операції поліції був убитий у листопаді 1979 року в Парижі.]]?

– Я був зовсім молодий. Але так, це правда.

– Я думала... мені хотілося б знати, що відчуваєш після.

– Після чого?

– Після чогось такого.

Ньєман ступив кілька кроків у напрямку дівчини, яка мимоволі позадкувала. Однак погляд його вона мужньо витримала з пихатим виразом на обличчі.

– Я завжди з приємністю побалакаю з вами, Фанні. Але ніколи ви не почуєте від мене ані слова про цю операцію. Як і про те, що я втратив того дня.

Дівчина опустила очі й глухо промовила:

– Я розумію.

– Ні, ви не розумієте. На щастя для вас.

За спиною гучно бринів гірський потік. Ньєман позичив у жандармерії похідні черевики й зараз природними східцями дерся на кручу, що й справді виявилось не надто важко.

Діставшись до вузької ущелини, у якій знайшли тіло, поліціант став ретельно оглядати все довкола. Руками, захищеними рукавицями з гортексу[17 - Гортекс (англ. Gore-tex) – мембранна тканина, що виробляється компанією W. L. Gore & Associates. Застосовується для виготовлення спеціального одягу та взуття. Основними властивостями матеріалу є водонепроникність і стійкість до зношування.], він обмацував скелю, шукаючи ймовірні сліди від шлямбурів.

Отвори в камені.

Вітер шмагав його, кидаючи в обличчя бризки крижаної води, але Ньєманові це подобалося. Попри обставини, які привели його до маленького озерця, тут поліціант на всю силу відчув повноту життя. Можливо, саме тому вбивця вибрав це місце: тут усе дихало непорушним, ясним спокоєм і злагодою, а ясно-зелені води затону несли умиротворення навіть найрозбурханішому розуму.

Комісар не знаходив нічого. Він став шукати довкола западини – жодних ознак альпіністських гаків. Тоді Ньєман опустився навколішки на краю розколини й провів рукою по її внутрішніх стінках. Раптом просто посередині вгорі його пальці намацали отвір, виразний і рівний. У поліціанта промайнула думка про Фанні Феррейру. Дівчина мала рацію: убивця за допомогою гаків і блока підняв труп, використавши, без сумніву, вагу власного тіла.

Ньєман засунув руку далі, помацав іще і зрештою знайшов загалом три отвори завглибшки сантиметрів двадцять. Отвори мали гвинтові канавки всередині й розміщувалися трикутником: сюди й було вкручено шлямбури, на яких кріпився блок. Обставини злочину ставали дедалі яснішими. Ремі Кайюа заскочили в горах, під час його походу. Убивця зв'язав його, мордував, скалічив і вбив серед безлюдних скель, а потім спустився в долину разом із трупом своєї жертви. Як він це зробив? Ньєман скинув поглядом униз, на лискуче дзеркало водного плеса. Певна річ. Убивця сплавився річкою на байдарці або якомусь іншому суденці такого гатунку.

Але навіщо завдавати собі стільки клопоту? Чому не лишити труп на місці злочину?

Поліціант обережно спустився вниз. Там він зняв рукавиці, обернувся спиною до скель і став роздивлятися відображення розколини на бездоганно гладенькій поверхні затону. Образ був чіткий, наче намальований. Ньєман ще раз переконався: це місце було чимось на кшталт святилища. Святилища спокою й чистоти. Либонь, убивця вибрав його саме з цієї причини. У кожному разі відтепер слідчий був цілковито переконаний в одному.

Убивця, якого він шукає, – досвідчений альпініст.

Ньеманову автівку було обладнано передавачем на ультракоротких хвилях, але поліціант його ніколи не використовував. Так само для конфіденційних розмов не використовував він мобільного телефону, який був іще менш надійним. Натомість, ось уже кілька років, Ньеман користувався пейджером, постійно міняючи марки й моделі. Ніхто не міг зламати цю систему радіоповідомлень, яка працювала тільки з паролем. Він довідався про цю штуку від паризьких дилерів, які понад усе цінували цілковиту секретність. Комісар дав свій номер і пароль Жуано, Барну й Вермону. Сівши в машину, він дістав пейджер із кишені й увімкнув його. Повідомлень не було.

Ньеман рушив до університету.

Була вже одинадцята година ранку; на майдані, обсадженому зеленню, траплялося небагато перехожих. Кілька студентів бігалина стадіоні, що лежав трохи осторонь групи бетонних будівель.

Поліціант повернув на перехресті й попрямував знову до головного корпусу. Велетенська, схожа на бункер, споруда мала вісім поверхів і була шістсот метрів завдовжки. Ньеман припаркувався й поглянув на мапу. Окрім бібліотеки, ця неосяжна будівля містила аудиторії для лекцій із медицини, фізики й хімії. Над ними розміщувалися лабораторії для практичних занять, а на останньому поверсі мешкали інтерни. Сторож студмістечка червоним фломастером записав на плані номер помешкання, у якому жили Ремі Кайюа та його молода дружина.

П'єр Ньеман проминув двері до бібліотеки, що були поруч із головним входом, і зайшов до вестибюля, просторого й світлого завдяки великим еркерним вікнам. Стіни були розписані невігадливими фресками, які зблискували в ранковому промінні, а кінець приміщення губився за кілька сотень метрів звідти за порохнистою завісою. Розмірами вестибюль скидався на творіння сталінської епохи – нічого спільного зі світлим мармуром і шляхетним коричневим деревом паризьких університетів. Так принаймні гадав собі Ньеман, ноги якого зроду-віку не було в жодному університеті. Ні в паризькому, ні в будь-якому іншому.

Поліціант ступив на гранітні безпідпорні сходи, кожен марш яких розвертався на сто вісімдесят градусів і був відділений від попереднього вертикальними ґратами. Ще одна архітекторова примха в такому самому гнітючому стилі, як і все решта. Неонові лампи горіли через одну, і Ньеман поперемінно потрапляв у зони то суцільної темряви, то сліпучого світла.

Нарешті він дістався вузького коридору з численними невеличкими дверима. У темряві – тут лампи перегоріли геть усі – комісар насилу розшукав номер тридцять чотири, помешкання подружжя Кайюа.

Двері були прочинені.

Поліціант двома пальцями штовхнув тонку стулку з фанери. Тиша й півморок огорнули його. Ньеман опинився в невеличкому передпокої. Наприкінці вузький коридор перетинала смужка кволого світла, у якому поліціант зміг роздивитися фотографії, що висіли на стінах. Це були чорно-білі знімки, датовані, схоже, тридцятими або сороковими роками ХХ століття. Атлети-олімпійці, які, напруживши всі свої сили, пнулися до неба або ж долали останні метри землі, завмерли в миті своєї слави. Їхні обличчя, тіла, пози випромінювали якусь бентежливу досконалість, нелюдську бездоганність мармурових статуй. Ньеман знову подумав про архітектуру університету: світлини пасували до неї, витворюючи разом аж ніяк не радісний ансамбль.

Під цими фотографіями поліціант помітив портрет Ремі Кайюа і зняв його, щоб краще роздивитися. Убитий був уродливий, усміхнений, молодий чоловік із коротким волоссям і напруженими рисами обличчя. Особливо тривожним видавався блиск у його очах.

— Хто ви?

Ньеман обернувся. У глибині коридору вимальовувалася загорнута в плащ жіноча постать. Комісар підійшов до неї. Ще зовсім дівчисько, також років двадцяти п'яти, не більше. Світле, середньої довжини волосся облямовувало худе витягнуте обличчя з гострими, тонкими рисами, блідість якого підкреслювали темні кола під очима. Врода цієї жінки впадала в очі не відразу, а лише перегодом, неначе відлуння після першого прикрого враження, яке справляв її вигляд.

— Мое ім'я — П'єр Ньеман, — промовив поліціант. — Я головний комісар поліції.

— Чому ви зайшли без дзвінка?

— Пробачте мені. Двері були відчинені. Ви дружина Ремі Кайюа?

Замість відповіді жінка вихопила у Ньемана світлину й повісила її назад на стіну. Відтак скинула плащ і рушила до кімнати ліворуч. У вирізі розтягнутого светра Ньеман мимоволі помітив бліді змарнілі груди. Він здригнувся.

— Проходьте, — неохоче промовила жінка.

Ньеман зайшов до тісної вітальні, опорядженої старанно й ощадливо. На стінах висіли картини в сучасному стилі. Симетричні лінії, тривожні кольори, незбагненні фігури. Поліціант не став на них зупинятися. Натомість його увагу привернуло інше: у кімнаті стояв сильний хімічний запах. Запах клею. Кайюа вочевидь зовсім нещодавно обклеїли стіни новими шпалерами. Ньеманові стиснулося серце. Уперше йому стало моторошно від думки про загублену долю цього подружжя, про згарище щастя, яке, либонь, досі жевріло під горем цієї жінки. Комісар прибрав поважного тону:

– Пані, я прибув із Парижа. Мене викликав сюди слідчий суддя для допомоги в розслідуванні вбивства вашого чоловіка. Я...

– Ви вже знайшли щось?

Комісар поглянув на неї і зненацька відчув бажання розбити щось: вікно, будь-що. Цю жінку переповнювало горе, але ще більше – ненависть до поліції.

– Наразі в нас нічого нема, – визнав він. – Але я сподіваюся, що слідство...

– Питайте, що хотіли.

Ньеман сів на диван-ліжко навпроти жінки, яка вибрала собі невеличкий стілець якнайдалі від поліціанта. Узявши подушку, комісар якусь хвилю ніяково м'яв її в руках.

– Я читав ваші свідчення, – почав він. – Мені хотілося б дістати від вас деяку додаткову інформацію. Скажіть, багато людей тут ходять у походи в гори?

– А ви гадаєте, що тут є інші розваги? У Герноні всі захоплюються або туризмом, або альпінізмом.

– Хтось із інших туристів міг знати маршрути Ремі?

– Ні. Він ніколи не розповідав, куди йде. І ходив стежками, які знав тільки він...

– Це були звичайні прогулянки чи тривалі походи?

– Коли як. У суботу Ремі вирушив пішки, збирався піднятися не вище, ніж на дві тисячі метрів. Він не взяв із собою спорядження.

Ньеман помовчав якийсь час, а відтак перейшов до головного.

– У вашого чоловіка були вороги?

– Ні.

Непевний тон її відповіді спонукав Ньемана поставити наступне запитання, яке здивувало його самого.

– А друзі?

– Друзів теж не було. Ремі був самотник.

– Які стосунки його пов'язували зі студентами, тими, що відвідували бібліотеку?

– Він їм видавав книжки, це й усе.

– Ви не помічали нічого дивного останнім часом?

Жінка не відповіла. Ньєман запитав інакше:

– Може, ваш чоловік був напруженим, дратівливим?

– Ні.

– Розкажіть мені про смерть його батька.

Софі Кайюа підвела очі. Їхній тьмянний і невиразний колір надолужували прегарні вії і брови. Жінка злегка знизала плечима.

– Він загинув у дев'яносто третьому, під лавиною. Ми тоді ще не були в шлюбі. Я нічого більше не знаю. Ремі ніколи про це не говорив. Чому це вас цікавить?

Поліціант промовчав, роздивляючись невеличку кімнатку з ідеально рівно розставленими меблями. Він добре знав такий тип приміщень. А ще він знав, що зараз вони тут не самі з Софі Кайюа. Пам'ять про померлого перебувала з ними, наче душа його десь у сусідній кімнаті збиралася у свій останній похід. Комісар знову поглянув на картини.

– Ваш чоловік тримав якісь книжки тут?

– Навіщо йому було їх тут тримати? Він цілий день працював у бібліотеці.

– Дисертацію він теж писав там?

Жінка коротко кивнула. Ньєман не переставав милуватися її вродливим і жорстким обличчям, дивуючись тому, що менше ніж за годину перетнувся з двома такими принадними жінками.

– Про що була його дисертація?

– Про Олімпійські ігри.

– Не надто наукова тема.

На обличчі Софі Кайюа з'явився зневажливий вираз.

– Його дисертація була присвячена зв'язку між фізичною випробовуванням і священним характером ігор. Між тілом і думкою. Він досліджував міф про «атлона», пралюдину, яка, подолавши обмеження власного тіла, своєю потугою зробила землю родючою.

– Даруйте мені, – засопів Ньеман. – Я не надто розуміюся на філософії... Це все якось пов'язано з тими світлинами, що висять у вашому коридорі?

– І так, і ні. Це кадри з фільму Лені Ріфеншталь про Олімпійські ігри 1936 року в Берліні[18 - Лені Ріфеншталь (Берта Елена Амалия Ріфеншталь, 1902—2003) – німецька акторка, спортсменка та кінорежисерка епохи нацизму. Перебувала в приятельських стосунках із Адольфом Гітлером. У найвідомішому її фільмі, «Тріумфі волі», висвітлено перебіг партійного з'їзду НСДАП 1934 року в Нюрнберзі. У 1936—1938 роках Лені Ріфеншталь займалася зйомками й монтажем фільму «Олімпія», присвяченого Олімпійським іграм 1936 року в Берліні. Фільму дали високу оцінку за музику та звукові ефекти, за красу гірських пейзажів і сцен світанку, а також за чудовий монтаж. «Олімпія» отримала кілька міжнародних нагород.].

– Ці знімки вражають.

– Ремі казав, що та олімпіада за своїм духом була дуже близькою до стародавніх ігор в Олімпії, оснований на ідеї єдності тіла й думки, фізичної випробовування й філософського вираження.

– У тому конкретному випадку йшлося про нацистську ідеологію, хіба ні?

– Моему чоловікові не важило, як висловлено ідею. Його чарував лише цей синтез думки й фізичної потуги, духу й тіла.

Ньеман нічогосінько не міг утямити в усій цій тарабарщині. Жінка нахилилася вперед і з несподіваною ворожістю запитала:

– Чому вони прислали вас? Чому вони прислали людину, таку, як ви?

Ньеман проігнорував її агресивний випад. Під час допитів він завжди застосовував один і той самий метод – безпристрасний, холодний підхід, що ґрунтується на залякуванні. Поліціянтові – та ще й із такою пикою, як у нього, – не було сенсу бавитися у співчутливого розмовника чи психолога-любителя. Він поцікавився владним тоном:

– Як ви гадаєте, чи мав хтось причини ненавидіти вашого чоловіка?

– Ви несповна розуму, чи що? – вибухнула вона. – Ви не бачили трупа? Невже вам не зрозуміло, що мого чоловіка вбив маніяк? Якийсь навіжений зненацька накинувся на Ремі. Псих, який напав на нього, побив, скалічив і замордував до смерті?

Поліціант тяжко зітхнув. Він думав про тихого, відірваного від світу бібліотекаря і його агресивну дружину. Пара, від якої кров холоне в жилах. Він запитав:

– Розкажіть про ваше подружнє життя.

– Яке ваше бісове діло?

– Прошу вас, відповідайте.

– Я підозрювана?

– Ви добре знаєте, що ні. Будь ласка, відповідайте мені.

Молода жінка метнула на нього нищівний погляд.

– Ви хочете знати, скільки разів на тиждень ми трахалися?

Нъеман відчув, як на карку йому повиступали сироти.

– Пані, я лише виконую свою роботу. Допоможіть мені.

– Забирайся геть, смердючий шпику!

Зуби її не могли похизуватися білістю, але обриси вуст були прегарними, бентежливими. Нъеман дивився на цей вродливий рот, на її гострі вилиці, на блискучі брови, різко окреслені на блідо-тьмавому обличчі. Її лице не потребувало рум'янцю чи яскравих очей – усієї цієї оманливої гри світла й відтінків. Його краса полягала в рисах. Чистих і бездоганих. Поліціант не поворухнувся з місця.

– Забирайся геть! – закричала жінка.

– Останнє запитання. Ремі завжди мешкав в університеті. А коли він служив у війську?

Софі Кайюа завмерла, спантеличена таким запитанням. Вона обхопила себе руками, немовби її морозило зсередини.

– Він не служив.

– Комісований?

Вона підтвердила кивком голови.

– З якої причини?

Жінка знову наставила очі на комісара.

– Що вам треба?

– З якої причини?

– Психічна невідповідність, здається.

– Ремі страждав на психічні розлади?

– Та ви що, з неба впали? Багато хто домагається бути комісованим через психічні проблеми! Це ж нічого не значить. Ви симулюєте, верзете казна-що, вас комісують.

Ньеман нічого не відказав на це, хоча всім своїм виглядом, либонь, виражав невисловлений осуд. Жінка раптом зміряла очима його коротко стрижене волосся, його строге елегантне вбрання, і губи її гидливо скривилися.

– Чорт забирай, ви коли-небудь щезнете звідси чи ні?

Ньеман підвівся й тихо сказав:

– Я вже йду. Але я хотів би, щоб ви знали дещо.

– Що? – виплюнула вона.

– Подобається вам це чи ні, але вбивць ловлять саме такі люди, як я. Тільки такі люди, як я, можуть помститися за вашого чоловіка.

Обличчя жінки закам'яніло на якусь мить, а потім її підборіддя затремтіло й вона вибухнула плачем. Ньеман обернувся й рушив до виходу.

– Я зловлю його, – сказав він.

Уже біля дверей він ударив кулаком по стіні й кинув через плече:

– Йй-богу, присягаюся, я зловлю того сучого сина, який убив вашого чоловіка.

Надворі йому вдарило в очі сліпуче сонячне світло. Під повіками затанцювали чорні плями. Ньеман переcheкав кілька секунд, а потім змусив себе заспокоїтися й підійти до машини. Плями помалу перетворювалися на два жіночих обличчя. Фанні Феррейра, чорнявка. Софі Кайюа, білявка. Дві сильні, розумні, войовничі жінки. Жінки, яких йому,

либонь, ніколи не судилося тримати у своїх обіймах.

Поліціант щосили вдарив прикріплену до стовпа залізну сміттеву урну, яка трапилася йому на дорозі, а потім за звичкою глянув на пейджер.

На екрані блимало: судовий медик закінчив розтин.

II

7

На світанку того самого дня, двісті п'ятдесят кілометрів на захід, лейтенант поліції Карім Абдуф дочитував книжку з кримінології про використання методу «генетичних відбитків пальців»[19 - Метод розрізнення індивідуумів за зразками їхнього ДНК.] у розслідуванні зґвалтувань і вбивств. Над цим товстезним, шестисот-сторінковим томом він провів майже цілу ніч. Лише коли кварцовий будильник задзвонив, поліціант глянув на цифри: 07.00.

Карім зітхнув, відкинув книжку й пішов на кухню готувати собі чорний чай. Повернувшись до вітальні, – яка також правила йому за ідальню та спальню, – він підійшов до еркерного вікна і став удивлятися в сутінь, що панувала надворі. Притулившись чолом до шибки, поліціант оцінив свої шанси колинебудь провести розслідування із застосуванням генетичного матеріалу в тому глухому закутку, до якого його направили служити. Шанси дорівнювали нулю.

Молодий араб дивився на ліхтарі, що, немов цвяхи, досі тримали темні крила ночі. У горлі йому став гіркий клубок. Навіть у ті часи, коли він був по вуха в криміналі, Карімові вдавалося уникати в'язниці. І ось тепер, маючи двадцять дев'ять років віку, коли він сам зробився копом, його запроторили до найпаскуднішої в'язниці з усіх, які тільки можна собі уявити, – маленького провінційного містечка, придавленого нудьгою і загубленого в кам'янистій улоговині. В'язниці без мурів і без ґрат. В'язниці психічної, що точила його душу, як іржа залізо.

Карім поринув у мрії. Він уявляв, що, як в американських фільмах, затримує серійних убивць завдяки аналізу ДНК і спеціальному програмному забезпеченню. Він бачив себе на чолі наукової групи, яка вивчає генетичні карти злочинців. У результаті досліджень і

аналізу статистичних даних науковці виявляли дефект, щось на кшталт розриву десь у ланцюжку хромосоми й визначали його як ключову ознаку злочинних нахилів. Колись уже йшла мова про подвійну хромосому Y, що нібито мала бути характерною для вбивць, але згодом цей слід виявився хибним. У Карімових мріях, одначе, сукупність літер генетичного коду таїла нову «орфографічну помилку», яку відкривали завдяки Карімові та його безупинним затриманням. Раптом за спиною аж морозом сипнуло.

Молодий поліціант знав, що коли така «помилка» існує, то вона є і в його хромосомах.

Слово «сирота» ніколи нічого не означало для Каріма. Шкодувати можна лише за тим, що знав, а вихідцеві з Магрибу[20 - Назва, яку дали середньовічні арабські географи та історики країнам, розміщеним на захід від Єгипту та Аравійського півострова. До складу Магрибу входять: Мавританія, Марокко, Алжир, Туніс, Лівія.] ніколи не довелося зазнати чогось бодай трохи схожого на родинне життя. Його перші спогади обмежувалися кутком із застеленою лінолеумом підлогою та чорно-білим телевізором у дитячому притулку на вулиці Моріса Тореза в Нантері[21 - Нантер (фр. Nanterre) – місто та муніципалітет у Франції, адміністративний центр департаменту О-де-Сен, одне з найбільших передмість Парижа, розміщене на відстані близько 13 км на північний захід від Парижа.]. Карім зростав у незугарному й безбарвному кварталі. Низькі будиночки сусідили з висотками, пустища поступово переходили в житлові масиви. І ще він пригадував, як бавився в хованки на будівельних майданчиках, що помалу витісняли бур'янові хащі його дитинства.

Карім був дитиною, яку покинули. Або знайшли. Усе залежало від того, з якого боку дивитися. У кожному разі він не знав своїх батьків, а виховання, яке згодом дістав, жодним чином не нагадувало Карімові про його походження. Арабською він розмовляв погано, а про іслам мав лише доволі туманне уявлення. Невдовзі підліток позбувся своїх вихователів, від чийої доброзичливості й простосердя його нудило, і віддався на волю вулиці.

Тоді-то він і відкрив для себе Нантер – територію без кордонів, посмуговану широкими проспектами, помережану велетенськими житловими масивами, заводами й адміністративними будівлями, населену перехожими, які сновигали туди-сюди, знервовані, пом'яті, у брудних лахах і які не чекали нічого доброго від завтрашнього дня. Але бідність приголомшує тільки багатих. Карім же навіть не помічав тих злигоднів, якими просякло все місто, від найдрібнішого камінця до поораних зморшками облич.

Натомість він зберігав зворушливі спогади про свої підліткові часи. Часи панків, які жили сьогоднішнім днем. Тринадцять років. Перші друзі й?. Перші подружки. Як не дивно, серед самотності й збурення парубочих літ Карімові вдалося відшукати причини для любові й співчуття. Після сирітського дитинства тяжкі роки юнацтва дали йому немовби другий шанс на зустріч із довоколишнім світом, із людьми, яким він міг відкрити себе.

Спогади про ті часи досі були такі кришталево виразні, наче це все сталося вчора. Довгі посиденьки в пивничках, жарти і сміх друзів, що тісною юрмою оточили пінбольні автомати. Клубок у горлі від нескінченних мрій про котрусь гошу дівчинку, побачену на сходах ліцею.

Але передмістя ховало своє темне обличчя. Абдуф завжди знав, що Нантер – це сумне й пропаще місце. Тепер він виявив, що містечко це може бути ще й жорстоким і смертельно небезпечним.

Одного п'ятничного вечора до кафе при басейні, що працювало в нічну зміну, вдерлася банда чоловіків. Без жодного слова ногами й пивними пляшками вони жорстоко побили власника закладу. За що саме – ніхто достеменно не знав. Либонь, якась давня образа: когось із них не пустили всередину або дорікнули за незаплачене пиво. Ніхто з присутніх навіть не поворухнувся. Але притлумлені крики власника, що доносилися з-поза барної стійки, ще довго відлунювали в Карімовій голові. Той ночі йому багато чого пояснили. Він дізнався імена, місця, чутки. Юний араб зазирнув до іншого світу, про існування якого раніше навіть не здогадувався. Світу насилля, недоступних кварталів і підвалів, просяклих кров'ю. Іншого разу на вулиці Колишньої Мерії бійка перед концертом перетворилася в криваве побоїще. Знову порахунки якихось ворожих кланів. Карім бачив хлопчаків, що катулялися з розбитими обличчями по асфальту, бачив дівчат із липким від крові волоссям, що намагалися заховатися за машинами.

Араб ріс і переставав пізнавати своє місто. Від самого дна здіймалася потужна хвиля. Усі захоплено розповідали про Віктора, камерунця, який ширявся на дахах будинків. Про Марселя, гульвісу з обличчям, покарбованим віспинами, і синьою цяткою, витатуйованою на індійський манір на чолі, якого кілька разів арештовували за бійки з лягавими. Про Жамеля й Саїда, які взяли ощадну касу. Часом Карім зустрічав цих типів перед своєю бурсою й дивувався їхньому почуттю гідності, їхній шляхетній поведінці. Це були не якісь грубі, неосвічені злодюги, а елегантні парубки з вишуканими манерами, блискучими очима й вивіреними рухами.

Карім обрав поле своєї діяльності. Хлопець почав із крадіжок автомагнітол, потім перейшов на машини і так здобув справжню фінансову незалежність. Він учашав до одного негра, курця опіуму, до «ведмежатників», а найбільше – до Марселя, страшного й жорстокого волоцюги, який із ранку до ночі ловив прихід, але який водночас тримав передмістя на певній дистанції від себе, і це Каріма захоплювало. Марсель висвітлював своє коротко підстрижене волосся перекисом водню, носив хутрянні безрукавки та слухав «Угорські рапсодії» Ліста. Він мешкав на сквотах[22 - Сквот (англ. squat) – покинуте приміщення або будинок, замешканий, зазвичай, без згоди власника.] і читав Блеза Сандрара[23 - Блез Сандрар (фр. Blaise Cendrars, справжнє ім'я – Фредерік-Луї Созе, 1887—1961) – швейцарський та французький поет, прозаїк і журналіст.] . Він називав Нантер «спрутом» і вигадував – Карім знав це – цілу систему алібі й пояснень, щоб виправдати свою майбутню неминучу поразку. Дивно, але саме цей мешканець міських

нетрищ показував Карімові, що існує інше життя за межами їхнього передмістя.

І молодий араб присягнувся тоді, що здобуде собі це життя. Не кидаючи крадіжок, він із подвійною затятістю взявся до навчання, здивувавши цим усіх своїх знайомих. Записався на курси тайського боксу – щоб захиститися від інших і від себе самого, адже іноді його опановували напади паморочливої і непогамовної люті. Відтоді доля його стала подібною до напнутого каната, по якому Карім ішов, намагаючись не втратити рівноваги. Довкола нього все засмоктувала чорна драговина злочинності й наркотичного чамору. Карімові виповнилося сімнадцять років. Він знову був самотній. Німотна тиша оточувала його всюди: у коридорі гуртожитку, чи в ідальні, чи в ліцеї, чи перед пінбольними автоматами. Зачіпати його ніхто не наважувався. На той час він уже пройшов відбір на регіональні змагання з тайського боксу і всі знали, що Карім Абдуф може зламати ніс одним ударом ноги, навіть не прибираючи рук із барної стійки. Тишком оповідали й інші історії: про наскоки на банки, торгівлю наркотиками, епічні бійки...

Більшість цих чуток були неправдиві, але забезпечували Карімові відносний спокій. Молодий ліцеїст склав свої іспити на бакалавра й дістав оцінку «добре». Коли директор ліцею вітав його, Карім із подивом виявив, що цей наділений владою чоловік також його боїться. Юнак вступив на юридичний факультет. Усе ще в Нантері. У цей час він викрадав по дві машини за місяць. У нього було кілька каналів збуту, і він їх постійно міняв. Карім, либонь, був єдиним арабом у своєму місті, якого жодного разу не затримала поліція. І ще він ніколи не вживав наркотиків, ні легких, ні важких.

Каріму був двадцять один рік, коли він здобув диплом ліценціата юридичних наук. Що далі? Жоден адвокат не візьме до себе навіть кур'єром молодого араба метр вісімдесят п'ять на зріст, худого як скіпка, із борідкою клинцем, растаманськими дредами[24 - Растамани – послідовники релігії растафаріанства, а також молодіжна субкультура, характерними ознаками якої є вживання гашишу й марихуани, музика регі, характерні довгі косички – дреди.] й цілим гроном кульчиків у вухах. Так чи інак, на Каріма чекало безробіття й повернення туди, звідки він починав. Краще здохнути з голоду. Далі красти машини? Він понад усе любив ці таємничі нічні години, тишу паркувань, вибух адреналіну в крові, коли Карім знешкоджував сигналізацію чергового BMW. Він знав, що йому бракуватиме цього прихованого життя, сповненого ризику, таємниці й гострих відчуттів. А ще він знав, що рано чи пізно удача зрештою відвернеться від нього.

І тоді йому саянула думка: він стане копом. Він і далі обертатиметься в тому самому прихованому світі, але вже під захистом законів, які він зневажає, під охороною держави, яку ненавидить усім своїм еством. Ще з дитинства Карім добре затямив: у нього немає ні батьківщини, ні родини, ні коріння. Він керувався лише власними законами, а державою його був власний життєвий простір.

Відслуживши в армії, Карім вступив до вищої школи інспекторів національної поліції в Канн-Еклюзі поблизу Монтеро й оселився в шкільному гуртожитку. Уперше в житті він

покинув Нантер. І відразу продемонстрував відмінні результати в навчанні. Рівень Карімових інтелектуальних здібностей був вищим за середній, а найголовніше – юнак, як ніхто, знав звички злочинців, закони банд та їхніх територій. Крім того, він зробився незрівнянним стрільцем і вдосконалив свої навички бою врукопаш. Карім став справжнім майстром карате – квінтесенції близького бою, що ввібрала в себе найсмертельніші елементи бойових мистецтв і видів спорту. Інші курсанти підсвідомо ненавиділи його. За те, що араб. За те, що не гнув ні перед ким голови. Він міг постояти за себе й висловлювався грамотніше, ніж більшість його однокурсників, які були нікчемами без чітких планів на життя і вступили до лав поліції лише для того, щоб уникнути безробіття.

Через рік Карім довершив своє навчання стажуванням у кількох паризьких комісаріатах. Знову ті самі міські нетрища, знову ті самі злидні, лише цього разу в Парижі. Молодий стажист винайняв невеличке помешкання в кварталі Аббесс. І, дещо спантеличений, усвідомив, що врятувався.

Утім він не розірвав усіх зв'язків зі своїм минулим і час від часу навідувався до Нантера по новини. Одне фіаско йшло за іншим. Віктора знайшли на даху вісімнадцятиповерхівки, скоцюрбленого, наче шаманська лялька, зі шприцем, устромленим у мошонку. Передоз. Гасан, світлявий і дебелий забіяка-кабіл, розніс собі голову з мисливської рушниць. «Ведмежатники» сиділи за ґратами, у в'язниці Флері-Мерожі. А Марсель перетворився на закінченого наркомана.

Карім бачив, як його друзі йдуть на дно, і з жахом спостерігав, як накочується остання хвиля. Процес руйнації тепер пришвидшував СНІД. Лікарні, раніше забиті спрацьованими робітниками й німечими старими, тепер були переповнені приреченими на смерть молодими хлопцями й дівчатами з почорнілими яснами, вкритою плямами шкірою і роз'їденими нутрощами. Карім бачив, як багато його приятелів помирали так. Він бачив, як ця страшна хвороба набирає сили, поширюється і, взявши собі в спільники гепатит С, косить ряди його покоління. Карім відступив, нажаханий аж до нутра.

Його місто помирало.

У червні 1992 року він отримав свій диплом разом із привітаннями членів атестаційної комісії, збориська обивателів із перснями-печатками; ці люди викликали в Каріма лише жаль і поблажливість. Таку подію, однак, треба було відзначити. Він купив пляшку шампанського й вирушив у Фонтенель, де жив Марсель. Той день запам'ятався Карімові назавжди. Він подзвонив у двері. Нікого. Він розпитав дітлахів, що бавилися внизу, потім обійшов усі закамарки будинку, футбольні майданчики, звалища макулатури... Марселя не було ніде. Карім шукав його цілий день. Усе марно. О десятій вечора він приїхав до Нантерської лікарні, у відділення СНІДу: Марсель уже два роки був ВІЛ-позитивним. Карім блукав у ефірному мареві, вдивляючись у змарнілі обличчя хворих, розпитуючи лікарів. Він бачив, як смерть виконує свою страшну роботу, спостерігав за невблаганним поступом пошесті.

Але Марселя він так і не відшукав.

П'ять днів по тому Карім дізнався, що тіло його друга знайшли в якомусь підвалі з обпеченими руками, порізаним обличчям і вивраними нігтями. Марселя люто катували, а потім прикінчили пострілом з дробовика в рот. Карім не здивувався таким новинам. Його приятель потребував дедалі більшої дози й потроху крав із того, що продавав. Це і привело його до загибелі. За вибриком долі того самого дня молодий коп отримав своє посвідчення інспектора, блискуче й трикольорове. Карім у цьому збігові обставин побачив знак. Він заचाївся, з посмішкою думаючи про Марселевих убивць. Ці мерзотники не могли знати, що в Марселя є приятель-лягавий. А тим паче не могли вони передбачити, що цей приятель не заважається вбити їх в ім'я минулого і в ім'я глибокого переконання, що життя не може, не повинно бути таким мерзотним.

Карім узявся за розслідування.

За кілька днів він уже мав імена вбивць. Їх бачили разом із Марселем незадовго до гаданого часу вбивства. Тьеррі Кальдер, Ерік Мазуро, Антоніо Донато. Карім почувався розчарованим: це були три дрібні нарколиги, яким, либонь, захотілося вивідати, де Марсель ховає свої запаси. Карім дослідив справу детальніше й зрозумів, що ні Кальдер, ні Мазуро Марселя не мордували. Такими відмороженими вони не були. Це була справа рук Донато. Вимагання грошей і напади на дітей. Сутенерство неповнолітніх на будівельних майданчиках. До того всього ще й кінчений наркот.

Карім вирішив, що смерть Донато стане достатньою відплатою.

Однак треба було квапитися: нантерські копи, які поділилися з ним результатами свого розслідування, також шукали цих сучих синів. Карім вийшов на вулиці Нантера. Він виріс у цьому місті, він знав його як свої п'ять пальців і розмовляв мовою тутешніх дітлахів. Йому знадобився лише один день, щоб розшукати трьох наркоманів. Вони залягли на дно в покинутому будинку поблизу одного з автомобільних мостів біля Нантерського університету. Будівля аж двигтіла, коли за кілька метрів від вікон проносилися машини, і, здавалося, щохвилини могла розвалитися.

Карім прийшов до цієї руїни опівдні, незважаючи ні на гуркотнечу автостради, ні на палюче червнєве сонце. Діти, що бавилися в пілюці, провели поглядом схожого на растамана високого типа, що зайшов до занедбаного будинку.

Карім минув під'їзд із виламаними поштовими скриньками, вибіг сходами нагору й перестрибуючи через чотири сходинки, крізь шум автомобілів, почув характерні звуки репу. Араб усміхнувся, впізнавши «A Tribe Called Quest»[25 - «A Tribe Called Quest» – американська хіп-хоп група, утворена в 1985 році. Їх вважають «піонерами» альтернативного репу.], групу, яку сам слухав ось уже кілька останніх місяців. Він вибив

двері одним ударом ноги й просто сказав: «Поліція!» У венах завирував адреналін. Уперше він бавився в безстрашного копа.

Три наркомани остовпіли з подиву. У квартирі панував справжній хаос: купи будівельного сміття, вибиті внутрішні стіни, труби, що стирчали звідусіль, і телевизор на подертому матраці – «Соні» останньої модель, поза всяким сумнівом викрадений минулої ночі. На екрані сплелися бляклі тіла – ішов порнофільм. У кутку, струшуючи тиньк, стугоніла акустична система.

Карімове тіло наче роздвоїлося й зависло в повітрі. Краєм ока він побачив скинуті в глибині приміщення автомагнітоли, роздерті пакетики білого порошку на перевернутій картонці, помпову рушницю й коробки з набоями. Він миттєво впізнав Донато завдяки антропометричній фотокарточці, яку мав у кишені: бліде пошрамоване обличчя з випнутими вилицями й світлими очима. Відтак і двох інших, що корчилися, силкуючися скинути з себе наркотичне марево. Карім досі не діставав зброї.

– Кальдер, Мазюро, геть звідси!

Двое чоловіків стрепенулися, почувши свої імена. Вони повагалися, презирнулися розширеними зіницями, а потім шаснули до виходу. Лишився Донато, який трясся наче осичина. Зненацька він кинувся до рушниці. Карім наступив йому на руку, коли та вже торкнулася приклада, а іншою ногою – він носив черевики з підбитими залізом носачами – ударив наркомана в обличчя. Рука хряснула. Донато хрипко скрикнув. Поліціант схопив його й притиснув до старого матраца. Далі глухо бубоніли «A Tribe Called Quest».

Карім вихопив свій автоматичний пістолет, який носив на лівому боці в кобурі на «липучці», і засунув руку зі зброєю до пакета з прозорого пластику – спеціального вогнетривкого полімеру, – який він приніс із собою. Пальці його міцно стиснули руків'я, карбоване ромбічним візерунком. Наркот вирячив очі.

– Ти чо, бля... ти чо таке твориш?

Карім дослав набій до набійника й усміхнувся.

– Гільзи, чуваче. Ти що, фільмів не дивишся? Головне – це не лишати після себе відстріляних гільз...

– Чого тобі треба? Ти лягавий? Ти точно лягавий?

Карім ствердно кивнув головою, а потім сказав:

– Я від Марселя.

– Від кого?

Поліціант побачив у очах наркомана нерозуміння. Карім збагнув, що макаронник не пам'ятає чоловіка, якого замордував до смерті. У його пам'яті Марселя не існує, ніколи не існувало.

– Проси в нього пробачення.

– Щ-що?

Сонячне проміння виблискувало на мокрому від поту обличчі Донато. Карім наставив на нього пістолет у пакеті.

– Проси пробачення в Марселя! – прохрипів він.

Донато збагнув, що зараз помре, і заволав:

– Пробач мені! Пробач мені, Марселю! Курва ж твоя мати! Я прошу вибачення, Марселю! Я...

Карім двічі вистрілив йому в обличчя.

Діставши кулі з пропаленої набивки матраца, він поклав їх до кишені разом із гарячими гільзами й вийшов, не обертаючись.

Здогадуючись, що двоє інших повернуться з підмогою, Карім зачекав кілька хвилин у під'їзді й незабаром побачив Кальдера й Мазюро в товаристві ще трьох зомбі, яких вонидесь поспіхом розшукали. Усі вони ввалилися до будинку крізь хисткі двері, але перш ніж устигли зреагувати, Карім уже був перед ними й припер Кальдера до поштових скриньок. Наставивши на нього пістолет, поліціант закричав:

– Тільки писни, і ти мрець! Шукатимеш мене – ти мрець! Уб'єш мене – сядеш до кінця життя! Я коп, ти, сучий виблядку! Ти мене зрозумів? Коп...

Він віджбурнув наркомана на підлогу й вийшов на сонячне світло, кришачи під ногами уламки скла.

Так Карім попрощався з Нантером, містом, яке навчило його всього.

Через кілька тижнів араб зателефонував до комісаріату поліції на майдані Ла-Буль, щоб дізнатися, як іде слідство. Йому повідомили те, що він уже знав. Донато вбито,

напевніше, двома пострілами з «Парабелума» дев'ятого калібру, але ні куль, ні гільз не знайшли. Що ж до двох його спільників, ті безслідно зникли. Справу закрито. Для поліції. І для Каріма.

Він попросився до Розшуково-оперативного підрозділу на набережній Орфевр, який спеціалізувався на стеженні, арештах на місці злочину й «наскоках» на кримінал. Але Карімові успіхи в навчанні обернулися проти нього. Натомість йому запропонували роботу в Шостому відділі – антитерористичному підрозділі, де його завданням було б пробратися в середовище ісламських фундаменталістів, що діяли в неспокійних передмістях. Поліціантів арабського походження було надто мало, щоб утратити таку нагоду. Але Карім відмовився. Він не збирався бавитися в стукача, навіть якщо йшлося про фанатиків-душогубів. Карімові хотілося працювати в царстві ночі, вистежувати вбивць, виступати проти них на їхній території, не покидаючи того паралельного світу, до якого належав. Але начальству його відмова не сподобалася. Через кілька місяців Каріма Абдуфа, випускника поліцейної школи в Канн-Екюзі, неспійманого вбивцю наркомана-психопата, направили до містечка Сарзак у департаменті Ло.

Ло. Місце, де не зупиняються потяги, де примарні села виростають за поворотом дороги, наче кам'яні квіти. Країна печер, де навіть туристичні цікавинки могли привабити хіба що троглодитів: ущелини, провалля та наскельний живопис... Заслання до цієї діри ображало все Карімове ество. Він був арабом, дитям вулиці, і нічого не могло бути чужішим йому, ніж це кляте провінційне містечко.

Ось так почалася жалюгідна щоденщина. Дні тягнулися, сповнені смертельної нудьги, що переривалася сміховинними завданнями: скласти протокол про дорожньо-транспортну при-году, затримати на ринку продавця без ліцензії, зловити «зайця» в якомусь туристичному місці...

Тоді молодий араб став жити мріями. Він роздобув життеписи видатних слідчих. Коли тільки мав змогу, їздив до бібліотек у Фіжаку чи Каорі, де вишукував у газетах статті, які стосувалися розслідувань чи інших, байдуже яких, подій, що нагадували йому про справжнє покликання поліціанта. Крім того, він діставав старі бестселери, спогади гангстерів... Передплатив професійні газети для поліціантів і журнали зі зброї, балістики, нових технологій. Цілий паперовий світ, який помалу поглинав Каріма.

Він жив сам, спав сам, працював сам. У комісаріаті, либонь, одному з найменших в усій Франції, його боялись і ненавиділи водночас. Через його коси-дреди колеги прозвали його «Клеопатрою». Вважали ісламістом через те, що не вживав алкоголю. Підозрювали в неприродних схильностях через те, що під час нічних патрулювань уперто відмовлявся здійснювати традиційні для інших поліціантів візити до Сільвії.

Звівши довкола себе мур самотності, Карім рахував дні, години, секунди й цілі вихідні міг провести, не розтуляючи рота.

Того понеділкового ранку він саме виходив з цього свого мовчазного стану, під час якого просидів у своїй квартирі-студії майже весь час, за винятком хіба що тренувань у лісі, де невтомно відпрацьовував смертоносні рухи карате, а потім вправлявся у стрільбі по вікових деревах.

У двері хтось подзвонив. Карім за звичкою глянув на годинник – 07.45 – і пішов відчиняти.

На порозі стояв Сельє, один із патрульних поліціантів. Його посіріле обличчя мало водночас і стурбований, і сонний вигляд. Карім не пригостив його чаєм. І не запропонував присісти. Лише запитав:

– Що сталося?

Патрульний розтулив рота, але не міг здобути на слова. Волосся під кашкетом злиплося від масного поту. Нарешті чоловік витиснув із себе:

– Школа... молодша школа...

– Що?

– Школа імені Жана Жореса. Туди вдерлися грабіжники... сьогодні вночі.

Карім усміхнувся. Тиждень розпочався з копита учвал. Вочевидь шпана із сусіднього містечка забралася до початкової школи й наробила там бешкету лише для того, щоб напаскудити іншим.

– Сильно наколобродили? – запитав Карім, одягаючись. Поліціант в однострої скривився, дивлячись на Карімову вдяганку: байкова сорочка, джинси, спортивна куртка з капюшоном, а поверх неї коричнева шкірянка, модель, яку в п'ятдесятих роках носили сміттярі.

– Та ні, власне кажучи, навпаки, – пробелькотів патрульний. – Схоже, працювали профі...

Карім зашнурував свої високі черевики.

– Профі? Що ти маеш на увазі?

– То не якісь діти бавилися... Двері відімкнули відмикачкою. І намагалися спрацювати дуже чисто. Це лише директорка зауважила, що щось негаразд, інакше...

Араб підвівся.

– То що вони вкрали?

Сельє зітхнув і вказівним пальцем відтягнув комір мундира.

– Найдивніша штука в тому, що нічого.

– Нічого?

– Анічогісінько. Просто зайшли в один із кабінетів, а потім... хм... скидається на те, що так само вийшли...

Якусь коротку мить Карім дивився на своє відображення в шибці. Дреди падали навскіс із обох боків його скронь, темне довгасте обличчя ще більше загострювала клинцювата борідка. Він натягнув на голову ямайську яскраву шапочку й усміхнувся до свого відображення. Справжній дідько. Дідько з Карибів. Він обернувся до Сельє.

– А до мене ти чого прийшов?

– Крозьє ще не повернувся після вихідних. То ми з Дюссаром і подумали... ну, може, ти... Було б добре, Каріме, якби ти глянув...

– Гаразд. Ходімо.

8

Над Сарзаком сходило сонце. Тьмяне й немічне, наче після хвороби, жовтнєве сонце. Карім їхав у своєму старенькому універсалі «Пежо» за патрульним фургоном. Вони перетнули мертве місто, яке о цій годині досі було поцятковане білястими плямами ліхтарів, наче блудними вогниками.

Сарзак не був ні давнім поселенням, ні сучасним містом. Він розлігся в довгій долині недоладним нагромадженням нічим не прикметних двохсотлітніх будівель. Лише середмістя могло похизуватися бодай якоюсь цікавиною – маленьким трамваем, що сновигав туди-сюди брукованими вуличками. Щоразу проїжджаючи ними, Карім думав про Швейцарію чи Італію невідь-чому. Він ніколи не був у жодній із цих країн.

Школа імені Жана Жореса розміщувалася у східній частині містечка, бідному кварталі поруч із промисловою зоною. Карім під'їхав до скупчення потворних блакитно-коричневих будинків, які нагадали про місця його дитинства. Школа стояла на вершині бетонного

схилу, що здіймався над дорогою з потрісканим асфальтом.

На ганку на них чекала жінка в просторому темному кардигані[26 - Різновид кофти – в'язаний шерстяний жакет, без коміра, з глибоким вирізом; може бути на гудзиках. Названий на честь лорда Кардигана, який, як вважається, його винайшов.]. Директорка. Карім привітався й назвав себе. Жінка зустріла його щирою усмішкою, чим неабияк здивувала поліціанта. Зазвичай його зовнішність здіймала скоріше хвилю недовіри. Карім подумки подякував жінці за її безпосередність і на якусь мить затримав на ній погляд. Її тихе обличчя було схоже на поверхню ставка з двома квітками латаття – великими зеленими очима.

Директорка без зайвих слів повела Каріма всередину. Псевдомодерністська споруда здавалася вічною недобудовою. Або ж перебувала в стані постійного ремонту. Коридори з низькими стелями були викладені полістиреновими[27 - Полістирен (полістирол, стирофлекс) – продукт полімеризації стирену, вихідною сировиною для якого є нафта та кам'яне вугілля. Застосовують в електротехнічній промисловості, для виготовлення предметів побутового призначення (посуд, фігурки, дитячі іграшки і т. д.), лінз, різнокольорових облицювальних плиток для будівництва та ін.] плитками, деякі з котрих були погано допасованими одна до одної. Більшість стін укривали дитячі малюнки, пришпилені кнопками або й намазюкані просто на стіні. Невеличкі вішаки вишикувалися на висоті дитячого зросту. Усе було зроблено без ладу і складу. Карімові здавалося, що він потрапив до розчавленої коробки для взуття.

Директорка зупинилася перед прочиненими дверима й таємничим голосом прошепотіла:

– Це та єдина кімната, до якої вони пробралися.

Жінка обережно відчинила двері, і вони зайшли до кабінету, що більше скидався на чекальню. Засклені шафи були заповнені підручниками та шкільним журналами. На маленькому холодильнику стояла кавова машина. Письмовий стіл із дерева під дуб був заставлений вазонами в підставках із водою. У приміщенні стояв запах вогкої землі.

– Бачите, – показала жінка на одну із шафок, – вона була відімкнена. Там наші старі журнали. Але на перший погляд грабіжники нічого не вкрали. І навіть ні до чого не торкалися.

Карім присів і став вивчати замок. Десятирічний стаж крадія-зламувача зробив його неабияким фахівцем у цій сфері. Той, хто відімкнув цю шафку, поза всяким сумнівом, знався на своєму ділі. Карім не міг вийти з дива: навіщо такому профі вдиратися до початкової школи в Сарзаку? Поліціант узяв один із журналів, побіжно переглянув його. Списки учнів, примітки вчителів, зауваження адміністрації... Кожній теці з журналами відповідав один рік. Лейтенант підвівся.

– Ніхто нічого не чув?

– Бачте, у чому річ... – відповіла жінка. – Школа-то й не охороняється як слід. У нас є консьержка, але, правду кажучи...

Карім далі оглядав так уміло відімкнену шафу.

– Як гадаєте, вони пробралися сюди вночі на суботу чи на неділю?

– Будь-коли. Може, навіть удень. Кажу ж, залізити сюди у вихідні зовсім неважко. Тут немає чого красти.

– Гаразд, – підсумував Карім. – Вам доведеться зайти до відділення, щоб скласти свідчення.

– Ви під прикриттям, еге ж?

– Що-що?

Директорка пильно роздивлялася Каріма.

– Я мала на увазі ваш одяг, ваш вигляд. Це для того, щоб пробратися в банду гангстерів і...

Карім розреготався.

– Гангстери не бігають по тутешніх полях.

Директорка не звернула уваги на його слова й переконано заявила:

– Я знаю, як це робиться. Я дивилася один документальний фільм. Там чоловіки, такі, як ви, носили двобічні куртки зі значками Національної поліції і...

– Пані, – урвав її Карім. – Насправді ви переоцінюєте ваше містечко.

Він обернувся й рушив до виходу. Директорка затримала його.

– А ви не будете шукати більше ніяких слідів? Не знімете відбитки пальців?

Карім відказав:

– Гадаю, що, зважаючи на серйозність справи, ми задовольнимися тим, що заслухаємо ваші свідчення й пройдемося з кількома запитаннями по району.

Жінка мала вочевидь розчарований вигляд. Вона знову пильно глянула на Каріма.

– Ви не місцевий, адже ж ні?

– Ні, не місцевий.

– Що ж ви такого накоїли, що опинилися аж тут?

– Це довга історія. Може, якось днями заскочу до вас і розповім її.

Надворі Карім підійшов до поліціантів у одностроях, що курили в кулак із виглядом спійманих на гарячому школярів.

Із фургона вискочив Сельє.

– Лейтенанте! Лишень подумайте! Ще одна приключка!

– Що таке?

– Знову вдерлися, але цього разу... Скільки років я вже тут, але ще такого не бачив...

– Куди вдерлися?

Сельє завагався, поглянув на своїх колег. Вуса його тріпотіли від засапаного дихання.

– У... у гробівець. На цвинтарі.

На пологішому схилі, наче візерунки з моху, мінилися під сонцем зеленими й сірими барвами надгробки й хрести. Карім минувгратовану браму і вдихнув запах росяної трави й зів'ялих квітів.

– Зачекайте на мене тут, – кинув він патрульним.

Карім натягнув латексні рукавички, думаючи тим часом, що Сарзак ще довго пам'ятатиме цей понеділок.

Цього разу по дорозі на цвинтар лейтенант заіхав додому й прихопив своє «приладдя»: коробочки з алюмінієвим і графітовим порошком, скотч і нінгідрин, щоб зняти відбитки пальців, а також еластомерну пасту, щоб відлити форму ймовірних слідів... Він вирішив щонайретельніше зібрати всі можливі зачіпки.

Карім пішов посипаними жорствою доріжками до оскверненого гробівця, на який йому вказали. Спершу він побоювався, що натрапить на справжню наругу над могилою на кшталт тих моторошних осквернень, що протягом кількох останніх років відбувались у Франції. Розбиті черепи, понівечені рештки. Але ні: тут усе було гаразд. Вандали, як видається, нічого не чіпали, лише залізли до гробівця. Карім підійшов ближче й опинився перед гранітною спорудою у формі каплички.

Лише двері були ледь прочинені. Карім опустився навпочіпки й оглянув замок. Як і в школі, відімкнено його було з неабияким умінням. Поліціант провів рукою по краю дверей і дійшов висновку, що тут теж працювали профі. Невже ті самі?

Він відчинив двері ширше і спробував уявити, що сталося. Чому зловмисники доклали стількох зусиль, щоб непомітно відімкнути усипальню, а пішли, лишивши двері відчиненими? Лейтенант хитнув кам'яну стулку кілька разів і зрозумів причину: жорствини, що потрапили між дверима й одвірком, викривили дверний механізм, і відтепер замкнути гробівець було неможливо. Саме ці дрібні камінці й вказали злочинців.

Потому поліціант уважно дослідив саму систему кам'яних засувов, з яких складався замок. Своєрідний механізм, характерний, мабуть, для такого типу споруд, але відомий лише фахівцям. Фахівцям? Поліціант стримав дрож. І знову подумав: «А що як справді в школі й на цвинтарі попрацювала та сама банда? Який же тоді зв'язок між цими двома випадками?»

Початок відповіді на це запитання йому підказала надгробна стела з написом: «Жюд Ітеро. 23 травня 1972—14 серпня 1982». Карім замислився. Може, цей хлопчик навчався в школі імені Жана Жореса? Лейтенант ще раз оглянув надгробну плиту: жодної епітафії, жодної молитви. Лише прикріплена до мармуру невеличка овальна рамка з потьмянілого срібла. Портрета, однак, усередині не було.

— Ніби дівчаче ім'я?

Карім обернувся: позаду у своїх шкарбунах і зі своїм звичним виразом розгубленості стояв Сельє.

— Ні, хлопчаче, — процідив крізь зуби лейтенант.

— Англійське?

— Ні, єврейське.

Сельє витер чоло.

– Чорт забирай! То це, виходить, таке саме осквернення, як ото було в Карпантра? Крайні праві?

Карім підвівся й обтер одну об одну свої руки в рукавичках.

– Не думаю. Зроби мені послугу. Зачекай на мене разом з іншими біля входу.

Щось невдоволено бурмочучи під носом, Сельє пішов, задерши кашкета догори. Карім провів його поглядом і знову взявся оглядати прочинені двері.

Зрештою він вирішив зазирнути в підземелля. Згорбившись, лейтенант ступив усередину, освітлюючи шлях кишеньковим ліхтариком. Він спустився сходами, під ногами порипував пісок. Поліціант мав відчуття, ніби порушує якесь предковічне табу. Добре ще, подумав Карім, що в нього немає ніяких релігійних переконань. Галогеновий жмуток світла розтинав пітьму. Карім ступив ще кілька кроків і раптом завмер. Промінь ліхтарика вихопив із темряви невеличку труну зі світлого дерева, що стояла на двох підпірках.

У Каріма пересохло в горлі. Він підійшов ближче й став оглядати домовину. Завдовжки вона була приблизно метр шістдесят. Кути було оздоблено хвилястими візерунками зі срібла. Попри час, що вже минув від смерті хлопчика, труна, як видавалося, була в доброму стані. Карім помацав стики й подумав, що голими руками, без рукавичок, ніколи б не наважився торкнутися цієї домовини. Він сердився на себе через цей страх. На перший погляд здавалося, що віко не знімали. Поліціант затиснув ліхтарик зубами, щоб детальніше оглянути гвинти, коли над ним пролунав голос:

– Якого біса ви тут робите?

Карім аж підстрибнув. Він розтулив рота, ліхтарик випав і покотився по віку. У суцільній темряві поліціант обернувся. До отвору, зсутулившись, зазірав чоловік у шерстяній шапочці. Араб, шукаючи навпомацки на землі ліхтарик, витиснув із себе:

– Я офіцер поліції.

Чоловік угорі якусь хвилю мовчав, а потім буркнув:

– Однаково не маєте права тут бути.

Поліціант, нарешті знайшовши ліхтарик, освітив собі дорогу й повернувся до сходів. Угорі в прямокутнику світла стояв насуплений дебелий чоловік, вочевидь цвинтарний сторож. Карім усвідомлював, що діє незаконно. Навіть у такому випадку потрібно було мати письмовий дозвіл від родини або спеціальний ордер, щоб потрапити до гробівця. Він збіг сходами догори й промовив:

– Пропустіть. Я виходжу.

Чоловік відступив убік. Сонячне світло здалось Карімові живлющим еліксиром. Лейтенант показав сторожеві своє поліційне посвідчення й промовив:

– Карім Абдуф. Комісаріат Сарзака. Це ви виявили, що гробівець осквернено?

Чоловік мовчав, розглядаючи араба своїми безбарвними очима, схожими на бульки повітря в каламутній воді.

– Ви не маєте права тут бути.

Карім кивнув із відстороненим виразом. Ранкове повітря розігнало всі його страхи.

– Нехай буде так, чоловіче. Не будемо сперечатися. Однаково поліція завжди має рацію.

Старий сторож облизав оточені колючою щетиною губи. Він нього тхнуло спиртним і вогкою землею.

– Гаразд, – мовив Карім. – Розкажіть мені все, що знаєте.

О котрій годині ви це помітили?

Зітхнувши, старий відказав:

– Я прийшов о шостій. Нині в нас тут похорон.

– А востаннє коли ви тут проходили?

– У п'ятницю.

– Отже, до гробівця могли залізти будь-коли протягом цих вихідних?

– Ага. Тільки, думаю, це сталося сьогодні вночі.

– Чому ви так гадаєте?

– Бо в неділю по обіді падав дощ, а всередині сухо... Значить, двері тоді ще були зачинені.

– Ви живете десь тут поруч? – запитав Карім.

– Поруч тут ніхто не живе.

Араб обвів очима невеличке кладовище, яке дихало спокоем і тишею.

– Волоцюги в ці краї не навіднуються? – запитав він.

– Ні.

– А якісь підозрілі відвідувачі? Може, траплялися випадки вандалізму? Окулътні ритуали?

– Ні, не траплялися.

– Розкажіть мені про цю могилу.

Сторож сплюнув на жорству.

– Нема чого розказувати.

– Цілий гробівець для однієї дитини? Якось дивно, хіба ні?

– Еге ж, дивно.

– Ви знаєте батьків?

– Ніколи їх не бачив.

– У 1982 році ви ще не працювали тут?

– Ні, не працював. А мій попередник уже помер, – хихотнув сторож. – Наш брат теж віддає кінці...

– За гробівцем, схоже, доглядають.

– Я й не кажу, що не доглядають. Хтось приходить, тільки я не знаю цих людей. Я чоловік досвідчений: тямлю, як швидко псується камінь; скільки живуть квіти, навіть ті пластмасові. Я знаю, як усе заростає будяччям, бур'янами та іншою поганню. Можу сказати, що за цим гробівцем добре дбають і приходять часто. Але я ніколи нікого тут не бачив.

Карім замислився. Він знову присів і ще раз оглянув маленьку овальну рамку на камені. Не підводячи очей, він звернувся до сторожа:

– У мене таке враження, що зловмисники викрали фото дитини.

– Га? Мо' й так.

– Ви не пам'ятаєте його обличчя? Обличчя цього хлопчика?

– Ні, не пам'ятаю.

Карім підвівся й, стягуючи рукавички, промовив наостанок:

– Протягом дня сюди прибуде група спеціалістів, щоб зняти відбитки пальців та всі інші можливі сліди. Тому мусите скасувати сьогоднішній похорон. Скажете, що будуть провадитися роботи, що сталася аварія на водогоні, будь-що. Аби тільки на цвинтарі сьогодні не було сторонніх, зрозуміло? А тим паче журналістів.

Старий мовчки кивнув, коли Карім уже прямував до брами. Удалині почулося одноманітне бамкання дзвонів. Вибило дев'яту годину.

9

Перш ніж податися до комісаріату й скласти звіт, Карім вирішив ще раз заскочити до школи. Сонце розкидало жмутки мідяного проміння по дахах будинків. Поліціант знову подумав, що день має видатися пречудовим, і від цієї простої думки його занудило.

У школі він узявся розпитувати директорку:

– Скажіть, чи вчився тут у вісімдесяті роки хлопчик на ім'я Жюд Ітеро?

Жінка манірно глянула на нього, бавлячись широкими рукавами своєї кофтини.

– Уже напали на слід, інспекторе?

– Будьте ласкаві мені відповісти.

– Ну... треба подивитися в старих журналах.

– Ходімо, подивімося. Негайно.

Директорка знову повела Каріма до маленького кабінету з вазонами.

– Вісімдесяті роки, ви казали? – перепитала вона, водячи пальцем по шереху течок за склом.

– Вісімдесят другий, вісімдесят перший і раніше, – відказав Карім.

Раптом він помітив, що жінка збентежилася.

– Що сталося?

– Дивно! Сьогодні вранці я не помітила...

– Що саме?

– Журнали... За вісімдесят перший і вісімдесят другий роки... Вони щезли...

Відсторонивши директорку, Карім придивився до коричневих корінців поставлених вертикально течок. На кожному була наліпка з роком. 1979, 1980... Двох наступних справді бракувало.

– Що саме в цих журналах? – запитав Карім, гортаючи один із них.

– Списки учнів. Нотатки вчителів. Це такі собі щоденники шкільного життя...

Поліціант узяв журнал за 1980 рік і поглянув на прізвища учнів.

– Якщо дитині у вісімдесятому році виповнилося вісім років, у якому класі вона була б?

– У другому початковому. Або навіть першому середньому[28 - Навчання в початковій школі у Франції починається з шести років і складається з трьох рівнів (класів): CP (Cours preparatoire, підготовчий курс, 6 років), CE1 (Cours elementaire 1, початковий курс 1, 7 років), CE2 (Cours elementaire 2, початковий курс 2, 8 років), CM1 (Cours moyen 1, середній курс 1, 9 років), CM2 (Cours moyen 2, середній курс 2, 10 років).]. Карім переглянув відповідні списки: Жюда Ітеро там не було.

– А в школі є ще якісь документи, з яких можна було б дізнатися прізвища тих, хто вчився тут у вісімдесят першому й вісімдесят другому роках?

Директорка замислилася.

– Ну... Треба глянути на горищі... Там зберігаються, наприклад, журнали з ідальні зі списками дітей. Або звіти про медичні огляди. Ходіть зі мною. Там ніколи ніхто не буває.

Вони поспіхом піднялися нагору вкритими лінолеумом сходами. Ця справа, схоже, неабияк схвилювала жінку. Вони пройшли вузьким коридором і дісталися залізних дверей, перед якими директорка стала наче громом ударена.

– Це... Це неможливо, – промовила вона. – Сюди теж удерлися...

Карім оглянув замок. Двері було відімкнено знову ж таки дуже вміло. Поліціант ступив кілька кроків досередини. Це було просторе мансардне приміщення без вікон, окрім заграбованого дахового віконця. На залізних стелажах лежали стоси паперів і течок. Від запаху сухого паперу й пилу Карімові задерло в горлі.

– Де лежать теки за вісімдесят перший і вісімдесят другий роки? – запитав він.

Директорка мовчки підійшла до однієї з полицок і взялася перебирати грубі стоси паперів. За кілька хвилин жінка оголосила:

– Також зникли.

Карім відчув, як по тілу побігли мурахи. Школа. Цвинтар. 1981—1982 роки. Хлопчик на ім'я Жюд Ітеро. Усе складалося до купи.

– Ви вже працювали в цій школі у 1981 році? – запитав він.

– Та що ви, інспекторе! – з кокетливим докором проворкотіла жінка. – Я була ще студенткою...

– Нічого особливого не сталося в школі тими роками? Може, вам розповідали про якийсь незвичайний випадок?

– Ні. А що ви маєте на увазі?

– Смерть одного з учнів.

– Ні, я ніколи про таке не чула. Але я могла б порозпитувати.

– Де?

– У місцевому комітеті освіти. Я...

– Ви могли б також дізнатися, чи навчався протягом цих років у вашій школі хлопчик на ім'я Жюд Ітеро?

– Звісно... жодних проблем, інспекторе. – Директорка аж засапалася. – Я...

– Довідайтесь якомога швидше. Я заїду незабаром.

Уже збігаючи сходами, Карім зупинився на півдорозі й обернувся.

– Ще одне. Щоб ви знали, тепер до поліціанта належить звертатися не «інспекторе», а «лейтенанте». Як в Америці.

Директорка широко розплющила свої великі очі, дивлячись услід тіні, що зникала.

Серед усіх поліціантів Сарзака найменше Карім зневажав свого начальника Крозьє. Не тому, що той був його начальником, а тому, що Крозьє пречудово знав своє місто й часто демонстрував чуття справжнього слідця.

Анрі Крозьє, колишній військовий п'ятдесяти чотирьох років, родом із Ло, працював у французькій поліції вже років двадцять. Ніс картоплиною, напomadжене й зачесане, наче шкребком, волосся. Він випромінював суворість і жорсткість, але часом міг виявитися несподівано добродушним. Крозьє був самотником. Не мав ні дружини, ні дітей, і щоб уявити його біля родинного вогнища, потрібно було мати неабияку фантазію. Ця самотність ріднила його з Карімом, але на цьому їхня схожість закінчувалася. Поза тим Карімов начальник мав усі риси обмеженого шовіністичного поліціанта. Щось на кшталт нишпорки, який в наступному житті хотів би народитися німецькою вівчаркою.

Карім постукав і зайшов до кабінету. Металеві картотечні шафки. Запах ароматизованого тютюну. Плакати, що прославляють французьку поліцію: неприродні пози, погано сфотографовані постаті. Араб знову відчув напад нудоти.

– Що там за шарварок? – сидючи за робочим столом, запитав Крозьє.

– Пробралися до школи й осквернили могилу. В обох випадках діяли дуже тихо й дуже фахово. І дуже дивно.

Крозьє скривився.

– Що вкрали?

– У школі – кілька старих журналів. На цвинтарі – ще не знаю. Треба ретельніше оглянути гробівцець, де...

– Ти гадаєш, ці дві справи пов'язані?

– Що ж іще лишається гадати? Протягом тих самих вихідних два подібних злочини в Сарзаку. Чималенький стрибок у статистиці.

– А що їх пов'язує, ти вже знаєш?

Крозье прочистив свою почорнілу люльку. Карім подумки всміхнувся: начальник був пародією на комісарів поліції із серіалів у жанрі «нуар»[29 - Нуар (фр. noir – «чорний») – напрям у кінематографії 1940-х – початку 1950-х років, який відображав атмосферу песимізму, недовіри, розчарування й цинізму, характерну для років Другої світової війни та початку Холодної війни.], популярних у п'ятдесяті роки.

– Так, я з'ясував дещо, – почав він. – Зв'язок непевний, але...

– Кажи.

– В оскверненому гробівці поховано хлопчика з досить незвичним іменем – Жюд Ітеро. Він помер десятилітнім, у вісімдесят другому. Може, ви пам'ятаєте його?

– Ні, не пам'ятаю. Кажи далі.

– Так ось: викрадені шкільні журнали стосуються вісімдесят першого й вісімдесят другого років. Я подумав, що, можливо, Жюд навчався в цій школі саме в ті роки...

– У тебе є якісь докази цього припущення?

– Нема.

– А в інших школах ти перевірів?

– Ще ні.

Крозье дмухнув у люльку, як моряк Попай[30 - Моряк Попай (англ. Popeye the Sailor, буквально «витрішкуватий») – вигаданий герой коміксів і мультфільмів.]. Карім підійшов ближче і якомога заподливішим голосом промовив:

– Дозвольте мені взятися за цю справу, комісаре. Я нюхом чую: тут щось не так. Усе це якось пов'язане між собою. У це важко повірити, але в мене таке враження, що працювали справжні профі. Вони щось шукали. Насамперед треба знайти батьків хлопчика, а потім я проведу ретельний огляд гробівця. Я... Ви не згодні?

Комісар, опустивши очі, зосереджено набивав люльку.

– Це скіни[31 - Скінхеди, розм. скіни (англ. skinheads, від skin – шкіра і head – голова) – члени субкультури, що дотримуються здебільшого расистських і крайніх правих поглядів.], – пробурмотів він.

– Що?

Крозье підвів очі й подивився на Каріма.

– Я кажу, що на цвинтарі – це справа рук бритоголових.

– Яких бритоголових?

Комісар розсміявся і склав руки на грудях.

– Ось бачиш: тобі ще багато чого належить дізнатися про наше маленьке містечко. Їх чоловік тридцять. Живуть у покинутому складі, де колись зберігали мінералку, біля Келюса. Двадцять кілометрів звідси.

Абдуф замислився, не зводячи очей із Крозье. Масне комісарове волосся вилискувало на сонці.

– Мені здається, ви помиляєтеся.

– Сельє розповів мені, що могила єврейська.

– Та ж ні! Я йому просто сказав, що «Жюд» – ім'я єврейського походження. Але ж це ще нічого не значить. На гробівці немає жодного символу, пов'язаного з іудаїзмом, а, крім того, євреї воліють ховати небіжчиків поруч із ріднею. Комісаре, цей хлопчик помер десятилітнім. На єврейських могилах у таких випадках завжди є якийсь малюнок, якийсь знак, що відображає передчасну смерть. Щось на кшталт невивершеної колони чи зламаного дерева. Це поховання – християнське.

– Ти бач, який мудрагель. Звідкіля ти це все знаєш?

– Читав.

– Це справа рук скінхедів, – незворушно повторив Крозье.

– Але ж це казна-що! До гробівця вдерлися не расисти. Навіть вандалізму немає жодних ознак. Зловмисники прийшли туди не для того...

– Каріме! – урвав його Крозье дружнім тоном, у якому, однак, чулася легка напруга. – Я завжди ціную твої думки й поради. Але начальник тут поки я. Повір старому псові: слід веде до бритоголових. Гадаю, що твій візит до них усе нам прояснить.

Карім випростався й ковтнув слину.

– Ви мене відправляєте самого?

– Тільки не кажи мені, що боїшся купки голомозих недолітків.

Карім промовчав. Крозьє полюбляв улаштовувати своїм підлеглим такі випробування. Це була з його боку одночасно і підлість, і відзнака. Лейтенант стиснув руками край столу. Що ж, хоче Крозьє пограти, – пограємо.

– Пропоную вам угоду, комісарє.

– Отакої!

– Я поїду до скінів. Сам-один. Потрушу їх трохи й відзвітую вам до першої години дня. Навзамін ви добудете мені дозвіл обшукати гробівець на законних підставах. Також я хочу порозмовляти з батьками хлопчика. Сьогодні.

– А якщо це скіни?

– Це не скіни.

Крозьє запалив люльку. Тютюн затріскотів, наче оберемок сіна.

– Згода, – пихнув Крозьє.

– Отже, після Келюса я беруся за розслідування?

– Якщо тільки я матиму твій звіт до першої. Однаково скоро хлопці з криміналки сядуть нам на хвіст.

Молодий поліціант рушив до дверей. Він уже взявся за ручку, коли комісар гукнув:

– Я впевнений, скіни будуть у захваті від твого стилю.

Карім зачинив двері під вибухи реготу старого пронози.

Добрий поліціант повинен знати свого ворога як облупленого. Знати всі його звички, всі личини. Скінхедів Карім знав досконало. У Нантері він кілька разів зіштовхувався з ними в

жорстоких вуличних бійках. Коли вчився в поліцейській школі, присвятив їм детальну доповідь. Тепер, коли він мчав на повній швидкості до Келюса, араб відсвіжував у голові свої знання, оцінюючи таким чином свої шанси проти цих мерзотників.

Насамперед він пригадав, як за вбранням відрізнити дві їхні основні гілки. Скінхеди не всі дотримувалися крайніх правих поглядів. Були ще «червоні» скіни, які належали до крайньої лівиці. Натреновані представники різних рас, що жили за своїм кодексом честі, вони були не менш небезпечними за неонацистів, якщо не більше. Але проти цих у Каріма ще був бодай якийсь шанс. Він коротко пригадав ознаки кожної групи. «Коричневі» скіни носили бомбери, військові куртки англійських пілотів, лицевим, блискучим і зеленим, боком. «Червоні», навпаки, одягали їх навиворіт, флюоресцентним помаранчевим боком назовні. «Праві» шнурували свої тяжкі черевики білими або червоними шнурівками, «ліві» – жовтими.

Близько одинадцятої години ранку Карім зупинився перед покинутим складом із вивіскою «Вода з долини». Високі стіни із хвилястого голубого пластика зливалися з блакиттю неба. Перед дверима стояв чорний автомобіль марки «DS». Витративши кілька секунд на підготування, Карім вискочив із машини. Покидьки мали бути всередині: либонь, відсипаються після чергової пиятики.

Він підійшов до будівлі, намагаючись дихати розмірено, повторюючи подумки те, що мало визначити його найближче майбутнє: зелені куртки, білі або червоні шнурівки – «коричневі»; помаранчеві куртки, жовті шнурівки – «червоні».

Лише в другому випадку він має шанс вибратися звідси цілим.

Карім глибоко вдихнув і штовхнув розсувні двері. Йому не знадобилося навіть дивитися на шнурівки, щоб зрозуміти, до кого він потрапив. На стінах червоною фарбою були намальовані свастики. Нацистські символи сусідили із зображеннями концентраційних таборів і збільшеними світлинами замордованих алжирських полонених. Під стіною, у зелених бомберах, стояла ватага бритоголових, що дивилися на Каріма. Тяжкі черевики зблискували в півтемряві залізними вставками. Крайні праві, найжорстокіші. Карім знав, що всі вони на внутрішньому боці нижньої губи мають витатуйоване слово «SKIN».

Поліціант зосередився, напружився, наче рись, що готується до стрибка, і став шукати очима їхню зброю. Йому відомий був арсенал цих психів: американські кастети, бейсбольні битки й пістолети для самозахисту з подвійним зарядом шроту. А ще мерзотники десь напевне ховали помпові рушниці, заряджені гумовими кулями.

Те, що він побачив, було навіть гірше.

Жінки-скінхедки. Теж із голеними головами, на яких лишився тільки чубчик і два довгих пасма, що спадали на скроні. Дебелі проспиртовані дівахи, лютіші, либонь, за своїх

друзьків. Карім проковтнув клубок, що підступив йому до горла. Він зрозумів, що справу доведеться мати не з кількома неробами, а зі справжньою бандою, яка вочевидь переховувалася тут, чекаючи на нагоду для бешкету. Карімові шанси вибратися звідси танули на очах.

Одна з жінок приклалася до пива, потім роззявила рот і ригнула. Спеціально для Каріма. Решта вибухнули реготом. Усі вони за зростом не поступалися поліціантові.

Намагаючись говорити голосно й твердо, Карім промовив: – О'кей, чуваки. Я з поліції. Я прийшов, щоб поставити вам кілька запитань.

Скіни посунули на нього. З поліції чи не з поліції, Карім був для них передусім арабом. А шкура араба не варта й ламаного гроша для такої наволочі. Та навіть і для Крозьє та інших його колег-поліціантів. Лейтенант здригнувся. На якусь коротку мить ніби земля запалася йому під ногами. Карімові здалося, що проти нього все місто, вся країна, а може, й увесь світ.

Лейтенант вихопив свій автоматичний пістолет і здійняв його догори. Цей жест на якусь мить зупинив напасників.

– Повторюю: я з поліції і я хочу грати з вами по-чесному. Він повільно поклав пістолет на іржаву бочку. Бритоголові мовчки дивилися на нього.

– Я лишаю свою зброю тут. Але щоб ніхто її не торкався, поки ми розмовлятимемо.

Карімов пістолет, «Глок?21», був новою моделлю, виготовлений на сімдесят відсотків із надлегкого полімеру. П'ятнадцять набоїв у магазині плюс один у набійнику і світляний приціл. Поліціант був певен, що скіни такого ніколи не бачили. Він їх тримав у кулаці.

– Хто у вас за головного?

У відповідь – лише мовчанка. Карім ступив кілька кроків і повторив:

– Хто головний, чорт забирай? Не гаймо часу.

Найвищий скін виступив уперед, уся його постава виказувала готовність кинутися в бійку. Із різким місцевим акцентом він запитав:

– Чо тобі тре', чурко?

– Я забуду, що ти назвав мене чуркою, чуваче. І ми трохи побазікаємо, гаразд?

Скін, мотаючи головою, насував на нього. Він був вищий і тяжчий за Каріма. Араб подумав

про свої дреди й про ту перевагу, яку вони давали суперникові: у разі бійки схопити за них було дуже просто. Скін далі наближався, розчепірюючи пальці, наче залізні кліщі. Карім не відступав ні на міліметр. Кинувши краєм ока праворуч, він помітив, що інші скіни підбираються до його зброї.

– То що, чорножопий, чо ти там...

Блискавичний удар головою розквасив скінові носа. Бритоголовий аж склався вдвое. Карім крутнувся довкола своєї осі й зацідив йому ногою в горло. Забіяка відлетів метрів на два й приземлився на підлогу, катуляючись від болю.

Один зі скінів схопив Карімов пістолет і натиснув на гачок. Нічого. Лише глухе клацання. Скін пересмикнув затвор, але магазин був порожній. Карім вихопив з-за спини другий пістолет, марки «Беретта», і, тримаючи обіруч, наставив його на бритоголових. Притиснувши ногою свого поваленого супротивника, він загорлав:

– Ви що, справді повірили, ніби я лишу заряджену зброю таким психам, як ви?

Скіни закам'яніли. Їхній ватажок, задихаючись на підлозі, просичав:

– Це так «по-чесному», сучаро?

Карім копнув його в пах. Скін завив не своїм голосом. Поліціант нахилився й скрутив йому вухо так, що аж затріщали хрящі.

– По-чесному? З такою наволоччю, як ви? – Карім нервово реготнув. – Насмішив... Ану, сучі діти, обернулися всі, руки до стінки! Хвойди, ви теж!

Поліціант вистрілив угору. Блиснув голубуватий спалах, неонові лампи відірвалися від стелі, попадали додола й розлетілися вибухом іскор. Бандити – жалюгідні – безладно забігали по складу. Карім гаркнув, не шкодуючи своїх голосових зв'язок:

– Вивернути кишені! Один зайвий рух – стріляю по колінах! Перед Карімовими очима немов пульсувала темрява. Він штурхнув пістолетом ватажкові в ребра й запитав уже тихшим голосом:

– На чому сидите?

Скінхед відхаркувався кров'ю.

– Щ-що?

Карім натиснув дулом сильніше.

– Чим доганяєтеся, запитую?

– Амфетом... спідами... клеєм...

– Яким клеєм?

– «Ди...Дисопластином».

– Тим, що для латок на велокамери?

Голомозий кивнув, хоч, здавалося, нічого не розумів.

– Де він? – запитав Карім.

– У мішку на сміття, біля холодильника... – показав скінхед почервонілими очима.

– Рипнешся – уб'ю.

Лейтенант позадкував, тримаючи в полі зору все приміщення й не спускаючи з прицілу побитого скіна і його друзів, що нерухомо стояли спиною до Каріма. Лівою рукою він перекинув мішок: на підлогу посипалося безліч таблеток, а також випали тюбики з клеєм. Він зібрав тюбики, відкрутив їх і попрямував до скінів, що стояли, спершись руками до стіни. Карім видавив увесь клей просто за їхніми спинами, намалювавши на підлозі липку «змійку». Мимохідь він стусав їх ногою по ногах і нирках, відкидаючи на безпечну відстань кинуті ними ножі та інше знаряддя.

– Обернутися!

Бритоголові зачовгали своїми гімнодавами.

– Ну що, чуваки, тепер будете відтискатися від підлоги за мое здоров'я. Баби також! Ну ж бо, опора лежачи на клей!

Руки всіх скінів опустилися на «Дисопласт», що зачвиркав поміж пальцями. Після третього відтиску долоні їхні були вже намертво приклеєні. Скіни попадали грудьми на підлогу, вивертаючи руки в зап'ястках.

Карім повернувся до своєї першої жертви, сів поруч у позі «лотоса» й глибоко вдихнув-видихнув, щоб заспокоїтися. Тепер голос його звучав спокійніше:

– Де ви були вчора вночі?

– Це... це не ми.

Карім нашорошив вуха. Він приборкав шкінів із самої лише бравади й поставив це запитання для проформи, упевнений, що ці придурки не мають жодного стосунку до того, що сталося на цвинтарі. А тепер виявляється, що цей скін щось знає.

Араб нахилився до нього.

– Ти про що?

Бритоголовий піднявся, спершись на лікоть.

– На цвинтарі... Це не ми.

– А звідки ти знаєш, що сталося на цвинтарі?

– Ми... ми там проходили...

У Карімовій голові майнула думка: Крозьє мав свідка. Когось, хто вранці повідомив йому, що шкіни вешталися біля цвинтаря і їх там бачили. І тоді комісар послав його сюди розібратися, не прохопившись ані словом. Карім порахується з ним за це пізніше.

– Розповідай.

– Ну, ми лазили в тому районі...

– О котрій годині?

– Хер його зна... Мо', о другій...

– Навіщо?

– Та так... думали трохи подуріти... шукали бараки робочих, хотіли чурок відмудохати...

Каріма пересмикнуло.

– Що далі?

– Ну, проходимо, значить, біля цвинтаря... дивимося... сука... ворота відчинені... і якісь тіні вилазять зі склепу...

– Скільки їх було?

– Д-дві, наче...

– Можеш їх описати?

Скін хихотнув.

– Чуваче, та ми вмазані були...

Карім ляснув його по викрученому вуху. Скін затамував скрик, який перейшов у зміненнє сичання.

– Їхні прикмети?

– Та темно ж було...

Карім замислився, уже вкотре з упевненістю подумавши, що працювали професіонали.

– А далі?

– Ми пересрали... злиняли звідти... Шоб це на нас не повісили через... через той випадок у Карпантра.

– Це все? Ви більше нічого не помітили? Якихось подробиць?

– Ні... нічого... Шо тут помітиш? Друга ночі... усе як вимерло...

Карім уявив собі безлюдну алею з єдиним ліхтарем – плямою білого світла в мороці, що вабила до себе хмари нетлі. І банда бритоголових, очмарілих по саме нікуди придурків, що тиняються, горляючи нацистських пісень.

– Подумай добре, – наголос він.

– Ну... Троха пізніше... ми наче бачили якусь тачку, східноєвропейської марки, «Лада» чи шось таке... Вона мчала в протилежний бік, від цвинтаря... по D143...

– Якого кольору?

– Бі-білого...

– Якісь характерні прикмети?

– Вона... вона була заляпана грязюкою...

– Номер запам'ятав?

– Бля, ми тобі лягаві якісь чи шо? Мудило...

Карім затопив йому ногою по селезінці. Чоловік скорчився, вихаркуючи кров. Лейтенант підвівся й обтрусив джинси. Більше він тут нічого не дізнається. Позаду чулися жалібні стогони інших шкінів. Либонь, дістали хімічні опіки третього чи четвертого ступеня. Карім сказав наостанок:

– Зроби мені таку ласку з'явитися в комісаріат Сарзака. Сьогодні ж. Даси письмові свідчення. Скажеш, що від мене, і тебе приймуть як дорогого гостя.

Скін слухняно закивав головою, що досі тремтіла, й підвів свої очі загнаного звіра.

– Нашо... нашо ти так... чуваче?

– Щоб ти краще запам'ятав, – відказав Карім. – Лягавий – це завжди проблема. Але лягавий-араб – це збіса гірша проблема. Спробуй-но ще раз зачепити чурок бодай пальцем, і я тебе познайомлю з нею. – Карім копнув його на прощання. – Дуже близько познайомлю.

Араб позадкував до виходу, прихопивши по дорозі свій «Глок».

Сівши в машину, Карім рвонув із місця, наче ураган, і зупинився за кілька кілометрів у якомусь ліску, щоб охолонути й зібрати думки до купи. Отже, до гробівця залізли перед другою половиною ночі. Зловмисників було двоє, і вони втекли – можливо – на машині східноєвропейської марки. Він поглянув на годинник: часу, щоб викласти все це на папері, лишалося обмаль. Розслідування тепер набере обертів. Треба буде видати орієнтування, перевірити свідчення про реєстрацію автомобілів, допитати людей, що живуть уздовж дороги D143...

Але Карімові думки вже були деінде. Він виконав своє завдання. Крозьє повинен тепер дати йому свободу дій. І він тепер зможе провадити слідство на свій лад: наприклад, довідатися все про хлопчика, який помер у 1982 році.

«...Огляд передньої поверхні грудної клітки виявив довгі повздовжні рани, завдані, найпевніше, якимось гострим знаряддям. Також схожі порізи тим самим знаряддям знайдено на плечах, передпліччях...»

Судовий медик мав на собі пом'ятий камуфляжний костюм і маленькі окуляри. Звали його Марк Кост. Це був молодий чоловік із гострими рисами обличчя й темними очима. Він із першого погляду сподобався Ньєманові, що побачив у патологоанатомі захопленого своєю справою фахівця, справжнього розслідувача, якому ще, можливо, бракувало досвіду, але який надолужував запалом. Медик читав свій висновок монотонним голосом.

«...Численні опіки на торсі, плечах, боках, руках. Ми нарахували близько двадцяти п'яти таких слідів, більшість із них накладаються на описані раніше порізи...»

– Тобто? – перервав його Ньєман.

Медик несміло глянув на нього поверх окулярів.

– Я думаю, убивця припалював рани. Скидається на те, що він бризкав на порізи невеликою кількістю займистої речовини, а потім підпалював. Я сказав би, що він застосовував якийсь аерозоль, наприклад «Керхер».

Ньєман знову пройшовся по аудиторії для практичних робіт, де він улаштував свою штаб-квартиру, на другому поверсі факультету психології та соціології. Саме в цьому тихому місці він захотів зустрітися із судмедекспертом. Капітан Барн і лейтенант Жуано з виглядом слухняних студентів також сиділи тут.

– Прошу, далі, – сказав Ньєман.

«...Також ми констатували численні гематоми, набряки й переломи. На самому лише торсі ми виявили вісімнадцять гематом. Чотири ребра зламано. Роздроблено обидві ключиці. Розтровоено три пальці на лівій руці й два на правій. Геніталії набрали темно-синього

кольору внаслідок ударів.

Знаряддя, що застосовувалося, – це, найпевніше, залізний або свинцевий прут завтовшки приблизно сім сантиметрів. Певна річ, важливо відрізнити ці пошкодження від тих, що могли з'явитися внаслідок транспортування тіла і його «вкладення» в ущелину, але посмертні синці поводять себе інакше...»

Ньеман скинув коротким поглядом на присутніх: очі нажахані, на скронях зблискують краплини поту.

«...Щодо верхньої частини тіла. Обличчя ушкоджень не зазнало. На потилиці видимих синців немає...»

– Жертву не били по обличчю? – перепитав комісар.

– Ні. Здається навіть, що вбивця намагався його не торкатися.

Кост опустив очі у свою доповідь, маючи намір читати далі, але Ньеман знову зупинив його:

– Зачекайте. У вас там, мабуть, іще багато?

Медик нервово закліпав і став гортати свій звіт.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=40255076&from=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

1

Тут: Перемога! (ісп.)

2

Футбольний стадіон у XVI окрузі Парижа. Заснований як велодром у 1897 році, зараз є домашньою ареною футбольного клубу «Парі Сен-Жермен». Названий на честь місцевості навколо споруди, де у XVIII ст. проходило королівське полювання.

3

Іспанська «Сарагоса» зустрічалася з англійським «Арсеналом» у фіналі Кубка володарів кубків УЄФА сезону 1994/95. Гра завершилася перемогою іспанців із рахунком 2:1 завдяки голу на останніх секундах матчу.

4

Compagnie republicaine de securite (CRS) – Республіканські сили безпеки, підрозділ поліції спеціального призначення, найчастіше їх застосовують для протидії масовим безладам.

5

Трибуна, де розміщуються найзатятіші вболівальники французького клубу «Парі Сен-Жермен».

6

Військове формування, створене в 1868 році для захисту фортифікаційних споруд, а також для підтримання внутрішнього порядку.

7

Сад у Булонському лісі є структурним підрозділом Паризького ботанічного саду. Заснований у 1898 році Жаном Камілем Форміже, він спершу називався «Муніципальна флористика» й використовувався для масового вирощування квітів для потреб міста.

8

Тенісний комплекс, розміщений у XVI окрузі Парижа, на краю Булонського лісу. Побудований у 1927 році, названий на честь французького авіатора Ролана Гарроса. Щороку тут відбувається Відкритий чемпіонат Франції з тенісу – один із турнірів Великого шолома.

9

«Манюрен MR73» (фр. Manurhin MR 73) – шестизарядний револьвер французького виробництва, розроблений спеціально для потреб Національної поліції та жандармерії.

10

Англійський футбольний клуб, також із Лондона, як і «Арсенал».

11

Кампус (лат. campus – «поле», «відкритий простір») – університетське або корпоративне містечко. Університетський кампус містить у собі, зазвичай, студентські гуртожитки, бібліотеки, слухальні, лабораторії, актові зали, ідальні та всю іншу університетську інфраструктуру.

12

Студенти, що постійно проживають у студентському гуртожитку – інтернаті.

13

Середній навчальний заклад у Франції, Бельгії, Швейцарії, Канаді та деяких інших країнах.

14

Ліценціат – учений ступінь у Франції, що надається після трьох років навчання у вищому навчальному закладі.

15

У Франції бакалавром називається ступінь, який надається після закінчення середньої освіти.

16

Жак Рене Мерін (фр. Jacques Rene Mesrine; 1936—1979) – відомий французький злочинець, гангстер, був проголошений на початку 1970-их років «ворогом суспільства номер один». У результаті спеціальної операції поліції був убитий у листопаді 1979 року в Парижі.

17

Гортекс (англ. Gore-tex) – мембранна тканина, що виробляється компанією W. L. Gore & Associates. Застосовується для виготовлення спеціального одягу та взуття. Основними властивостями матеріалу є водонепроникність і стійкість до зношування.

18

Лені Ріфеншталь (Берта Елена Амалія Ріфеншталь, 1902—2003) – німецька акторка, спортсменка та кінорежисерка епохи нацизму. Перебувала в приязних стосунках із Адольфом Гітлером. У найвідомішому її фільмі, «Тріумфі волі», висвітлено перебіг

партійного з'їзду НСДАП 1934 року в НюрнберзіУ 1936—1938 роках Лені Ріфенштайль займалася зйомками й монтажем фільму «Олімпія», присвяченого Олімпійським іграм 1936 року в Берліні. Фільму дали високу оцінку за музику та звукові ефекти, за красу гірських пейзажів і сцен світанку, а також за чудовий монтаж. «Олімпія» отримала кілька міжнародних нагород.

19

Метод розрізнення індивідуумів за зразками їхнього ДНК.

20

Назва, яку дали середньовічні арабські географи та історики країнам, розміщеним на захід від Єгипту та Аравійського півострова. До складу Магрибу входять: Мавританія, Марокко, Алжир, Туніс, Лівія.

21

Нантер (фр. Nanterre) – місто та муніципалітет у Франції, адміністративний центр департаменту О-де-Сен, одне з найбільших передмість Парижа, розміщене на відстані близько 13 км на північний захід від Парижа.

22

Сквот (англ. squat) – покинуте приміщення або будинок, замешканий, зазвичай, без згоди власника.

23

Блез Сандрар (фр. Blaise Cendrars, справжнє ім'я – Фредерік-Луї Созе, 1887—1961) – швейцарський та французький поет, прозаїк і журналіст.

24

Растамани – послідовники релігії растафаріанства, а також молодіжна субкультура, характерними ознаками якої є вживання гашишу й марихуани, музика регі, характерні довгі косички – дреди.

25

«A Tribe Called Quest» – американська хіп-хоп група, утворена в 1985 році. Їх вважають «піонерами» альтернативного репу.

26

Різновид кофти – в'язаний шерстяний жакет, без коміра, з глибоким вирізом; може бути на гудзиках. Названий на честь лорда Кардигана, який, як вважається, його винайшов.

27

Полістирен (полістирол, стирофлекс) – продукт полімеризації стирену, вихідною сировиною для якого є нафта та кам'яне вугілля. Застосовують в електротехнічній промисловості, для виготовлення предметів побутового призначення (посуд, фігурки, дитячі іграшки і т. д.), лінз, різнокольорових облицювальних плиток для будівництва та ін.

28

Навчання в початковій школі у Франції починається з шести років і складається з трьох рівнів (класів): CP (Cours preparatoire, підготовчий курс, 6 років), CE1 (Cours elementaire 1, початковий курс 1, 7 років), CE2 (Cours elementaire 2, початковий курс 2, 8 років), CM1 (Cours moyen 1, середній курс 1, 9 років), CM2 (Cours moyen 2, середній курс 2, 10 років).

29

Нуар (фр. noir – «чорний») – напрям у кінематографі 1940-х – початку 1950-х років, який відображав атмосферу песимізму, недовіри, розчарування й цинізму, характерну для років Другої світової війни та початку Холодної війни.

30

Моряк Попай (англ. Popeye the Sailor, буквально «витрішкуватий») – вигаданий герой коміксів і мультфільмів.

31

Скінхеди, розм. скіни (англ. skinheads, від skin – шкіра і head – голова) – члени субкультури, що дотримуються здебільшого расистських і крайніх правих поглядів.

